

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ÅRSSKRIFT

Bronsealderhøj på Rygd. Kild. Jacobsen 68

UDGIVET AF
HISTORISK FORENING FOR VÆRLØSE KOMMUNE
1957-1958

ÅRSSKRIFT

UDGIVET AF
HISTORISK FORENING FOR VÆRLØSE KOMMUNE
1957

KROHNS BOGTRYKKERI

I årets løb

Historisk Forenings generalforsamling afholdtes lørdag d. 23. febr. i Lille Værløse skole.

Valgene var genvalg med undtagelse af skoleinspektør A. Gade, Hareskov, der ikke ønskede at fortsætte. I stedet valgtes sekretær, cand. polit. H. Graaskov, Hareskovby.

Der blev vedtaget en mindre kontingentforhøjelse, foreslået af foreningens kasserer maskinmester Skov, Søndersø. 3 kr. medlemskontingentet udgår. Derefter er alle kontingenter 5 kr. eller derover.

Efter nogen diskussion blev et byggefond til foreningen vedtaget, dog således, at ordlyden af fundatsen skal sikres juridisk gyldighed. Det var produkthandler Niels Nielsens forslag, der nu blev til virkelighed.

Efter generalforsamlingen viste hr. Hembo, Gentofte, en serie lysbilleder fra restaureringen af Værløse kirke m. m.

Foreningen har til fordel for byggefonden afholdt en hobbyudstilling i Lille Værløse i påskedagene 20., 21. og 22. april. Den indbragte ubeskåret 400 kr. til formålet. Udstillingen var meget alsidig, og udstillerne meget interesserede i arrangementet. Der deltog ialt 40 udstillere, og det var fine samlinger og pænt husflid, der blev vist. Knipledamer arbejdede under hele udstillingen, og der blev forevist vævning og bogindbinding samt lysbilleder. Foreningen havde succes med dette smukke arrangement.

Søndag den 12. maj havde foreningen sin forårsvandretur i Rude skov. Deltagerne besøgte Andreas Jensens kunstvævestuer i Høsterkøb, skovkirkegården sammesteds, Femsølyngterrænet, Statens magnetiske observatorium, fiskedamme og oldtidsoplads i skoven. Afslutning på Lollikhus.

Søndag d. 23. juni foregik sommerudflugten, der denne gang gik til Køgeegnen. Køge by og museum var det første der sås, derefter vandretur til Køge ås med Grundtvigs grav. Så fulgte et besøg i Snoldelev kirke, hvor de første stolpehuller efter stavkirker blev erkendt. Sognepræst Kristiansen, Snoldelev, fortalte os kirkens historie og viste os præstegårdshaven med de kæmpestore træer. Sidst besøgte vi Sehestedstuen i Brøndbyvester, der blev forevist os af folk fra Historisk-topografisk selskab i Glostrup.

Efterårsvandreturen foregik ved Søndersø og Hejrebakken med afsluttende besøg på det nye vandværk og kaffe hos maskinmester Skov.

Både vandreturene og udflugten var velbesøgte.

Et møde 4. sept. i Historisk-Topografisk Selskab for Glostrup, hvortil vi var indbudte for at drøfte en fælles udgivelse af årbog, blev besøgt af kasserer Skov og Karl K. Nielsen. Det blev til, at vi i samråd med bestyrelsen ikke ønskede at være med.

Mandag d. 7. okt. afholdtes et bestyrelsesmøde på Hareskovpavillonen, hvor årsskriftets artikler m. m. blev bestemt.

Af udgravninger i årets løb har der været en undersøgelse sammen med Ballerup

museum. I nærheden af Ballerup kirke undersøgtes tomten af et lige nedrevet gammelt hus. Der blev fundet arnested og syldesten til ældre hus, ligesom en del senmiddelalderlig keramik fandtes i fylden under huset. Tingene er i Ballerup museum.

Der er foretaget udgravning af en grube med potteskår, sikkert fra bronzealder, ved Farum kalkværks grusgrav.

På gårdejer Poul Andersens mark, Ganløse Mørke, er fundet urnegrave og en brændtbensgrav, sandsynligvis fra keltisk jernalder. Undersøgelsen er endnu ikke afsluttet.

En større udgravning er i gang på Ganløse Almager, billedhugger Henning Lyhnes ejendom. Her er fundet en ret udstrakt boplads fra midten af jernalderen. Der er gode resultater med forskelligartede ting i jern og bronze samt flere kasser potteskår med forskellig ornamentik. Undersøgelsen forventes først afsluttet i sommerens løb.

Foreningen har erhvervet et dokument fra repræsentant P. E. Vincentz i Slagelse omhandlende en sag fra Lille Værløse i 1798.

Museet får tilsendt Nyt og Noter fra Nationalmuseet.

De historiske samlinger i Lille Værløse er nævnt med åbningstider m. m. i den nyudkomne udflugtsvejledning II: Naturparken i Nordsjælland.

Tikøb kommunes samlinger har ved formanden lærer A. Meyling som sædvanlig sendt os deres årsberetning.

Et andragende om fremsendelse af liste over arkivmateriale i vore samlinger er imødekommet og afsendt til sammenslutningen af lokalhistoriske arkiver.

Der var i årets løb været ca. 400 besøgende i samlingerne, deraf en skoleklasse fra Lille Værløse, en skoleklasse fra Gentofte, lærer og lærerinder fra Gentofte kommunelærerforening, et par samlede besøg fra Dansk vandrelaug, kommunalfolk fra oplandet samlede til møde her m. fl.

Foreningen har modtaget mange gaver, hvoraf det vil være umuligt her at nævne dem alle, men der er ialt indkommet 15 numre af oldsager, og kataloget er nået 515. Der er kommet 41 numre af historiske ting, og vi er her nået nr. 1209.

Af de indkomne genstande kan nævnes en stridskølle fra arbejdsmand Kr. Andersen, Buddinge, oldsager fra arbejdsmand E. Refskov, Viksø, og fra kommunalarbejder Ejner Jensen, Kirke Værløse. En soldaterpibe, klapbord m. m. fra postbud N. Nielsen, Lille Værløse. Banketærskel fra tømrermester A. Johannessen, Lille Værløse. 100 år gl. trøje fra fru vognmand Jørgensen, Kirke Værløse. Mellemværk fra fru brøndmester Svernild, Sønderøværket, og kniplinger fra fru Bertha Rasmussen, Lille Værløse. Desuden gl. stilebøger, bøger, tekstiler, fade m. m.

Der bringes sluttelig en tak til den trofaste stab af medarbejdere, som ved udgravning, arbejde i samlingerne, fotografering o. s. v. har hjulpet til et godt resultat af årets arbejde.

Værløse kirke

Af Karl K. Nielsen

Søndag den 24. november indviedes Værløse kirke efter at have været lukket og under restaurering i et par år.

Restaureringen var gennemgribende og har til dels forandret kirken indvendig. Her er blevet meget mere plads i tårnet, hvor orglet i sin tid optog næsten hele rummet.

Midtergangen er blevet bredere på bekostning af stolestaderne, der nu er lidt kortere. Dette vil i høj grad lette færdsel i kirken, for eksempel ved begravelser, og når kirken skal pyntes ved højtidere eller ved bryllup.

Der er kommet nyt alterbord, hvori er indfældet den gamle billedskæring forestillende Nadveren, som før hang på skibets nordvæg.

Prædikestolen er placeret noget lavere end før, og den står efter en restaurering af en ekspert i samme skikkelse og stand, som da den forlod billedskærerens værksted omkring 1530.

Kirkens gamle jernbeslåede pengeblok er kommet tilbage. Den blev i sin tid reddet fra tilintetgørelse af jordbruger Peter Hagel, som dengang boede på Sandet, og er af ham skænket kirken igen.

Ligstenene, som før var ophængt i koret, er nu anbragt i våbenhuset.

På kirkegården er der også sket ændringer. Gravene nær kirken er blevet sløjfet, og kirken er befriet for store jordmasser, der gik ca. en halv meter op på murene, og som i hundreder af år helt havde skjult den oprindelige sokkel. Fyldet viste sig at være fra reparationer af det udvendige murværk gennem mange år, og stadig påfyldning af grus samt gravning af grave tæt ind imod murene. Nu er kirkens oprindelige grundsten synlige, og i vid omkreds af kirken er der afgravet og planeret.

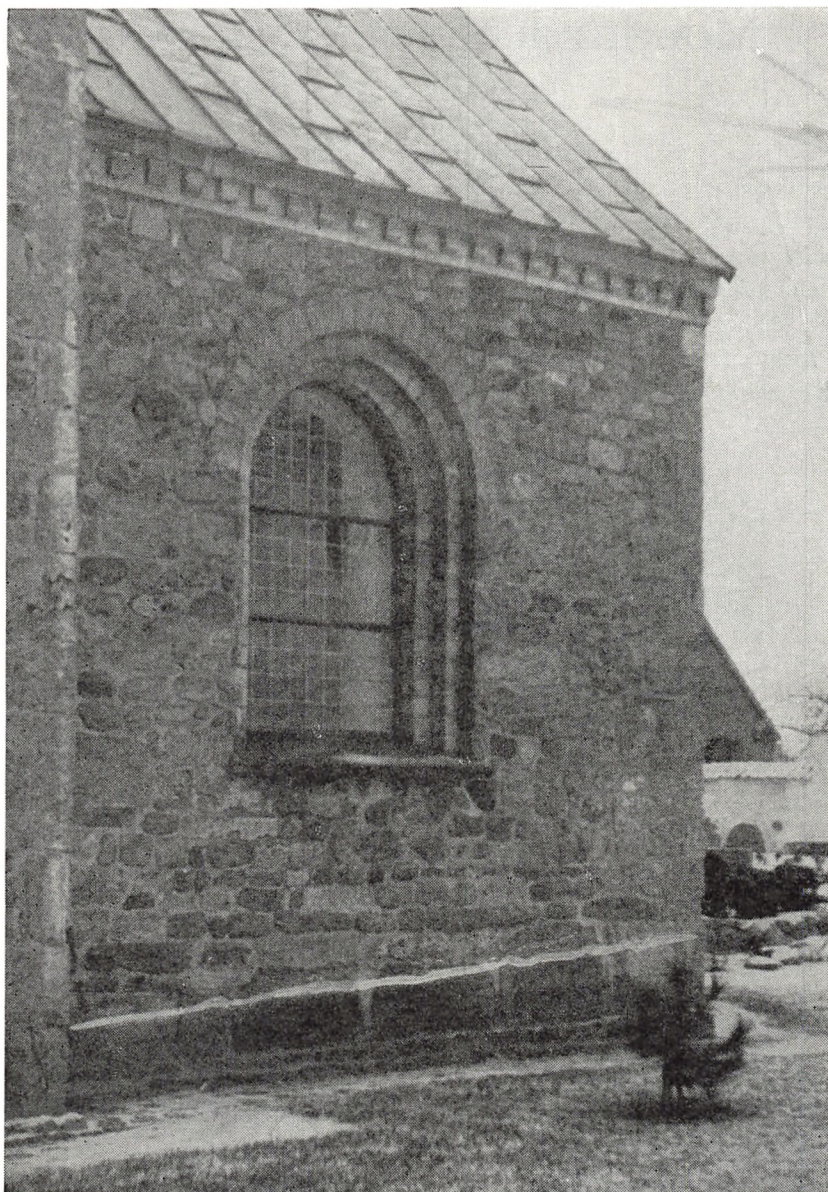
Murene og taget på tårn, skib og kor er istandsat, klokkerne nyophængte og uret repareret, der er kommet nye lemme for glamåbningerne og endelig ny urskive på tårnet.

Vi hidsætter et par billeder af det nye.

Interiør fra kirken, der viser prædikestolen og alteret samt den nye gavludformning på stolene. (Fot. Jeilso).

Fotografi taget fra kirkens sydside, som viser hvor højt jordsmonnet forhen gik op på kirkemuren. (Fot. Jeilso).

Møntfundene i Værløse kirke

Af Karl K. Nielsen

Ved omtalen af kirkerestaureringen i vort årsskrift i fjor blev der lovet en udførligere redegørelse for mønterne, der blev fundet. Dette gøres lettest ved at bringe den fuldstændige liste over dem, udarbejdet af Den kgl. mønt- og medaillesamling på Nationalmuseet.

Alle mønterne ialt 77 er med undtagelse af 3 blevet deponeret i Værløse historiske samlinger, hvor de vil blive udstillet så snart vi får en montre til dem.

Den ældste mønt var en Erik Ejegod-mønt. Den må stamme fra stavkirkens tid. (Erik Ejegod døde 1103).

Nr. 29, Skilling. Chr. IV. 1621. (2:1)
(Fot. Hembo).

De næstældste mønter stammer fra Erik Menveds tid (død 1319). Det vil altså sige, at der bortset fra den norske mønt nr. 61 ikke er fundet mønter fra hele Valdemarstiden ca. 200 år.

Nr. 5. Erik Menved (1274–1319) (2:1).
(Fot. Hembo).

Nr. 25. Kobbersterling. Ca. 1422.
Erik af Pommern. (2:1).
(Fot. Hembo).

Grunden hertil må være den, at vi overalt, hvor det romanske gulv var intakt, lod dette blive liggende urørt, og hvor det var ødelagt af grave ikke gik længere ned end til dette niveau. Hvis vi under hele kirken var gået ned til urørt undergrund, ville der sikkert være dukket flere af denne tids mønter op. Endelig kan der jo også være sket det, at et gulvlag kan være fjernet fra kirken, hvis et nyt gulv er lagt. Og naturligvis

Den gamle pengeblok. (Fot. Jeilso).

er meget gulv blevet ødelagt ved begravelser i middelalderen, og mønterne derved omrodet og kommet i et dybere leje og således ikke fundet ved denne lejlighed.

Hvis vi engang skulle finde påfaldende mange mønter fra denne tid på en mark eller ved gravning i en mosekant, må vi regne med den mulighed, at fyld fra kirken må være kørt dertil.

1. Fra nedgravning i skibets nordlige afsnit II, grav. Erik Ejegod. Roskilde. Svavi. Hbg. 5
2. Skib, syd I. Erik Menved. Roskilde. Hbg. 1. M-B 328
3. Skib, syd II. Erik Menved. Roskilde. Hbg. 4. M-B 344?
4. Skib, syd II. Erik Menved. Roskilde. Hbg. 15. M-B 376
5. Våbenhus. Erik Menved. Roskilde. Hbg. 29. M-B 422
6. Skib, syd II. Christoffer II. Roskilde. Hbg. 1. M-B 540
7. Skib, nord III. Christoffer II. Roskilde. Hbg. 1. M-B 546
8. Skib, nord III. Christoffer II. Roskilde. Hbg. 3. M-B 554
9. Skib, nord II. Christoffer II. Roskilde. Hbg. 4. M-B 556
10. Kor, sydøst. Christoffer II. Roskilde. Hbg. 5. M-B 562
11. Skib, syd I. Christoffer II. Roskilde. Hbg. 5. M-B 562
12. Skib, syd III. Christoffer II. Roskilde. Hbg. 5. M-B 562
13. Skib, syd III. Christoffer II. Roskilde. Hbg. 5. M-B 562
14. Skib, syd II. Christoffer II. Roskilde. Hbg. 6. M-B 566
15. Skib, syd IV. Christoffer II. Roskilde. Hbg. 6. M-B 566
16. Kor, sydvest. Christoffer II. Roskilde. Hbg. 6. M-B 566
17. Skib, nord III–IV. Christoffer II. Roskilde. Hbg. 8. M-B 566
18. Skib, syd IV. Christoffer II. Roskilde. Hbg. 8. M-B 566
19. Skib, nord III. Christoffer II. Roskilde. Hbg. 8. M-B 566
20. Skib, nord IV. Magnus Smek, Lund. Hbg. 10. M-B 550
21. Skib, nord III–IV. Borgerkrigsmønt, ca. 1300, brudstykke
22. Skib, syd II. Erik af Pommern, Hulpenning (Krone)
23. Skib, nord III. Erik af Pommern, Hulpenning
24. Skib, nord IV. Erik af Pommern, Hulpenning
25. Skib, syd I. Erik af Pommern. Kobbersterling. Næstved ca. 1442
26. Skib, nord II. Erik af Pommern. Hulpenning (lebard)
27. Skib, nord II. Erik af Pommern. Gres (Lund eller Gurre)
28. Skib, syd II. Frederik II. Skilling 1563. Schou 163
29. Korets sydligste del. Chr. IV. Skilling 1621. Schou 96
30. Kor, sydøst. Chr. IV. Søsling lybsk 1628. Schou 159
31. Skib, syd II. Chr. IV. 2 skilling 1623. Schou 55
32. Skib, nord IV. Chr. IV. 2 skilling norsk 1646. Schou 76
33. Skib, syd IV. Chr. IV. 2 skilling 1629. Schou 55
34. Skib, nord III. Chr. IV. Hvid u. a. Schou 129
35. Skib, syd IV. Frederik III. Skilling 6 (norsk) 1652. Schou 48
36. Skib, syd IV. Frederik III. Skilling 6 (norsk) 1652. Schou 48
37. Skib, nord IV. Frederik III. 2 skilling 1655. Schou 45

38. Skib, nord II. Frederik III. 2 skilling 1658 (norsk). Schou 86
39. Skib, nord IV. Frederik III. 2 skilling 1662. Schou 56
40. Skib, nord IV. Frederik III. 2 skilling 1663. Schou 37
41. Skib, nord IV. Frederik III. 2 skilling 1667. Schou 162
42. Skib, nord IV. Frederik III. 2 skilling 1668. Schou 95
43. Kor, sydvest. Christian V. Skilling 1677. Schou 42
44. Skib, nord IV. Christian V. Skilling 1677. Schou 52 var.
45. Skib, nord IV. Christian V. 2 skilling 1687 (norsk). Schou 41
46. Skib, nord IV. Frederik IV. Skilling 1713. Schou 10
47. Skib, syd IV. Frederik IV. Skilling 1719. Schou 15
48. Skib, nord IV. Frederik IV. ½ skilling 1719. Schou 15
49. Skib, nord IV. Frederik IV. Skilling 1720. Schou 11
50. Skib, nord IV. Frederik IV. Skilling 1722. Schou 4
51. Skib, nord III. Frederik V. Skilling 1763. Schou 18
52. Skib, syd IV. Christian VII. Skilling kurant 1771. Schou 9
53. Skib, syd II. Frederik VI. Rigsbankskilling 1813. Schou 7
54. Skib, nord III. Frederik VII. Skilling 1856. Schou 6
55. Skib, syd II. Christian IX. 5 øre 1882. Schou 2
56. Skib, nord IV. Christian IX. 2 øre 1889. Schou 2
57. Skib, syd IV. Christian IX. Øre 1889. Schou 3
58. Tårnrum. Christian IX. Øre 1894. Schou 5
59. Skib, nord II. Frederik VIII. 2 øre 1912. Schou 4
60. Skib, syd III. Frederik VIII. 2 øre 1912. Schou 4
61. Skib, syd II. Norge. Brakteat 1160–1205. Schive VII, 112
62. Skib, syd III. Oscar II. Øre 1884
63. Skib, nord II. Sverige. Magnus Smek. Hulpenning. Thordeman XX
64. Skib, syd III. Hamborg. Hulpenning ca. 1400. Caedeckens 1384
65. Skib, nord II. Meklenborg. Hulpenning ca. 1400. Cortzen 183
66. Skib, nord II. Meklenborg. Hulpenning ca. 1400. Cortzen 183
67. Skib, nord III. Meklenborg. Hulpenning ca. 1400. Cortzen 183
68. Skib, nord III. Meklenborg. Hulpenning ca. 1400. Cortzen 183
69. Skib, nord III. Meklenborg. Hulpenning ca. 1400. Cortzen 183
70. Skib, syd I. Meklenborg. Hulpenning ca. 1400. Cortzen 183
71. Skib, syd I. Meklenborg. Hulpenning ca. 1400. Cortzen 183
72. Skib, syd IV. Meklenborg. Hulpenning ca. 1400. Cortzen 183
73. Skib, sydøstlige del ved prædikestolen. Meklenborg. Hulpenning ca. 1400. Cortzen 183
74. do.
75. Apsis. Meklenborg. Hulpenning ca. 1400. Cortzen 183
76. Skib, nord IV. Hanseatisk hulpenning. Brudstykke
77. Skib, nord II. Tyske orden. Hulpenning, tre kugler i skjold. Waschinski 103

Numrene 1, 37 og 77 er indlagt i Nationalmuseets samlinger.

Ildebranden i Lille Værløse

Af Vald. Møller

I en gammel Bog om Skillingsviser findes:

En ny Vise om den forskrækkelige Ildebrand, som den 12 Februar 1794 om Eftermiddagen Kl. 1 opkom i en Gaard i Lille Værløse By paa Kjøbenhavns Amt og til Kl. 5 om Aftenen opbrændte 6 Bøndergaarde, 33 Fæstehuse og mange Inderstes Boliger og Formue. Og da samme Dag en stor Storm var opkommen, forenede sig de to store Elementer, Vejret og Ilden, saa alt hvor Ilden henførtes af Vinden, blev opbrændt og ganske lagt i Aske, uden at al Umage med Brandredskaber kunde formaa nogen Redning. Ja meget Gods, som blev bragt ud paa Gaden, blev ogsaa der opbrændt.

Synges saaledes: Udi min Angst og Nød.

Skreven i Skovlunde Skole af J. L. Niemann, trykt hos J. R. Thile i Kjøbenhavn. Ialt bestaar Visen af 22 Vers. Her skal anføres nogle af dem:

5 Vers

Udi Værløse Lille
det nylig gik saa ilde
at Ild kom løs og brændte
snart alting rent til Ende.
Seks gaarde Luen tæred
og sig alt mer formeret.

6

Ved heftig Stormvind
de Luer slog gesvind
fra et Sted til et andet
og sig saa stærkt beblended
at intet Vand kund' dæmpe
og stille slig Ulempe.

7

Tre og tre Gange ti
blev Huse brændt deri.
Indsieder mange vare
som Ilden ej vil spare
men ogsaa deres brændte.
O! Jammer og Elende.

8

Hver vilde redde sit
men nogle fik kun lidt
skønt de af Huset bragte
og det paa Gaden lagte.
Den Ild som Vinden rørte
nedslog og det bortførte.

10

Her var stor Klageskrig
det hørtes ynkelig.
Ja, Gysen skrækfuld Skraalen
af Kreaturets Vraalen
som Luften der opfylder
og grusomfuld indhyller.

11

Guds Almagt overallt
har alt i sin Gevalt,
det her kan ses og kendes,
thi Skolen ikke brændes
skønt Ilden rundt om farer
og intet mer der sparer.

14

Hvoraf den Ild opkom
 Gud ved og er hans Dom.
 Jeg derom ikke dømmes
 det mig ej heller sømmer
 men Ild er altid farlig
 thi omgaas med den varlig.

15

For otte Aar jeg ved
 at samme der var sket
 Gud Stormevind der sendte
 og Ild kom løs og brændte
 I Kroen hvor de bagte
 og den i Aske lagte.

16

Forvalter Gaarden med
 En Enkes Gaard derved
 og Huse som der lagde
 af Ilden blev ombragte.
 Der var og Graad og Klage
 udi de samme Dage.

17

O! Du elendige By
 en Stenørk snart er lig
 din Fjende var for mægtig
 afførte dig det prægtig
 gav dig en nøgen Dragt
 og Sorrig til din pragt.

De sidste Vers slutter med en Opfordring til at være varlig med Ild. Den Skovlunde Skolemester, der hin mørke Vinterdag har set Ildskæret fra den brændende By, og maaske selv været en Tur derovre, er blevet saa betaget af Ulykken, at han har fundet Udløsning i denne Vise.

Selv om den ikke røber nogen større digterisk Evne, er Meningen jo god nok, og rimeligvis har hans Vise fundet god Afsætning blandt Egnens Beboere, maaske der endnu findes opbevaret et Eksempplar af den paa Egnen.

Soldaterbreve

Ved J. K. Skov

De historiske foreningers årbøger indeholder ofte breve fra soldater, der deltog i krigene 1848–50 og 1864.

Ved et lykkeligt tilfælde er Historisk Forening kommet i besiddelse af nogle gamle slægtspapirer, og vi bringer i år 2 breve fra en soldat her fra sognet.

Christian Olsen er født 24. februar 1834 i Skovhaugen på Ryget, søn af Ole Carstensen og Karen Jensdatter. Flere nulevende her i sognet kendte ham særdeles godt, og en søn af ham, Ole Mathias Olsen, overtog det gamle fødested, Skovhaugen, efter omtalte Peder Andersen i 1908.

Brevene, som gengives med hans oprindelige stavemåde og tegnsætning, skulle tale for sig selv; men man kan ikke lade være at beundre den enkle og upåvirkede tankegang, som Christian Olsen har haft.

Her er ingen beklagelser eller forsøg på at indtage en heltepositur; man mærker blot en understrøm af længsel efter at komme hjem til det daglige liv i Kirkeværløse.

Til Gaareier Peder Andersen i Kirkeværløse

afleveres hos Ole Nielsen paa Rosengaarden ved siden af Porten
i Kjøbenhavn.

Sønderborg den 30. Marts.

Gode Ven Peder Andersen.

Jeg kan ikke begribe vorledes det kan være at Du ikke har faaet det Brev jeg skrev dig til jeg kan lade Dig vide at jeg har været syg i denne tid og jeg er ikke rask til fuldkommenhed ennu men nu er jeg udskrevet du kan tro at Tyskerne levere ver dag en aardenlig Mosik af Granater mod vaare Skanser men anden Paaskedag gjorde de en hoved staarm mod Skanserne men de bleve slagen tilbage ver Gang de rykkede frem og de tabte en sver mænde Mennesker og Gud ved vad ende det skal faa ti der tales om at vi skal have Jelp til den tid og til den tid men jeg ser ikke der kommer nogen men nu gaar det dog imod sommeren saa er det dog bedre at nære sig nu ender jeg min skrivelse med en kjærlig Hilsen til eder Svaager og Søster

lev vel det ønskes af mig.

Christian Olsen.

naar jeg kommer mig rigtig skal jeg lade mig tage af og sende det jem.

Til Peder Andersen.

Als, den 8. Juni 1864.

Kære Svaager og Søster.

Da jeg i Dag haver taget fadt paa pennen og det er længe siden jeg haver hørdt noget fra eder saa vil jeg lade Jer vide at jeg har det gaadt og er ved en god Hælse men vi haver ikke megen frihed ti vi maae ver dag til excis og liger i en kedelig afkraag i den yderste ende af Ulkebølle Hørremark men det faar vel snart ende da vaabenhvilen er forbi den 12 saa skal vi vel igen høre musikken af Prøisernes Granater ti fred troer jeg ikke der bliver inu skønt jeg havde sadt mig for at jeg skulde Jem at have en Dyst med Maren paa Tørvemosen det er jo den tid det gaar for sig jeg haver hørdt at Matis er der ude men lad mig see han ikke faar laav at raade sig altfor meget selv at man siden skal have spitakel med ham nu ender jeg min Skrivelse og haaber at vi snart sees lev vel alle det ønskes af mig

Christian Olsen.

Et godt skudsmål

Ved J. K. Skov

Ifølge den danske tyendelov af 10/5 1854 § 51 bør ethvert tyende være forsynet med en skudsmålsbog; men længe før den tid så nogle tjenestefolk deres fordel ved at medbringe et skudsmål, som de kunne fremlægge for herskaberne, hvor de søgte ansættelse.

Af en gammel dokumentmappe har Historisk Forening fremdraget et særdeles smukt dokument, som fortæller om en almindelig karl fra landet, der havde held til at få gode pladser hos datidens betydelige mænd i det store Kongens København.

Vi gengiver her dokumentet med datidens stave- og skrivemåde.

Nerværende Christian Castesen har tient mig et Aar og opført sig troe og skikkelig saaledes at jeg ham for andre hvor han agter at søge sin Lykke ved beste Maade vil have ham Rekommanderet.

Kirke Wærløse d. 27de April 1817.

Niels Christian Galberg.

Forbemeldte Christjan Carstensen er døbt i Wærløse Kirke den 29de April 1787, bekræftede sin Daabs Pagt Dom: Qvasim: 1802 og var sidste Gang en Gjæst ved Herrens Bord i Wærløse Kirke den 13de Octobr. 1816. Hans Forhold her i Menigheden har altid været christeligt og anstændigt, hvilket herved bevidnes af Stedets Præst.

Farum, den 6te Maj 1817.

Henr. Kampmann.

Ovenbemeldte Christen Carstensen haver tient mig i et Aar fra 1. November til 1. November 1817 og i den Tid opført sig som en troe og ærekiær Karl, været villig, flittig og ædruelig saa at jeg paa beste Maade kan anbefale ham til hvem der maatte behøve hans Tjeneste.

Kiøbenhv. d. 1ste November 1817.

Mühlensteht¹⁾
Admiralitetts Adjutant.

Foreviseren Christen Carstensen har tient mig i Aaret 1819 som Kudsk, og i den Tiid ved Troeskab og god Opførsel gjort sig værdig til af mig at anbefales paa bædste Maade.

Kiøbenhavn d. 24de December 1821.

J. A. Lange,
Grosserer.

Foreviist d. 6te Novbr. 1822.

J. D. v. Osten
tienst: Politiaassistent.

Foranmeldte Christian Castesen har tient Undertegnede i Vinterhalvaaret fra den 1. November 1822 til 1. Maj 1823 som Kudsk, og ligeledes i denne Tieneste opført sig som en troe og ærekær Karl samt med de ham anbettede Hestes gode Pasning, Ædruelighed, Flittighed og Velvillighed fortient samme gode Vidnesbyrd som ham for hans forrige Tienster ere meddelte.

Kiøbenhavn d. 1. maj 1823.

*Raunkilde*²⁾.

Foreviist d. 9. Maj 1823.

J. D. v. Osten
Politiassistent.

At bemeldte Christian Carstensen har tient mig som Kudsk i 1 Aar og 8 Maaneder og i den Tiid opført sig troe, ædrue og meget paapasselig med Heste og Vogne, bevidner jeg med den største fornøjelse, hvorfor jeg kan anbefale ham paa det bedste.

Schumacher
Professor i Anatomie. R. af D.

Foreviist d. 3/1 1825.

J. D. v. Osten
Politiassistent.

Københavns vejvisere 1816–21 og 1826:

- 1) Mühlenstedt, J. A. Lieut. i Søetaten og Admiralitetsadjutant. R. af D.
Amaliegade 156.
- 2) Ravnkilde, N. C. Krigs-Assessor. Klosterstræde 74.

ÅRSSKRIFT

UDGIVET AF
HISTORISK FORENING FOR VÆRLØSE KOMMUNE
1958

KROHNS BOGTRYKKERI

I årets løb

Af Karl K. Nielsen

Historisk Forenings generalforsamling fandt sted i Lille Værløse skoles mødesal d. 28. februar 1958. Valgene var genvalg. Byggefondets fundats i sin nye udformning blev oplæst og godkendt. Det vedtoges at afholde en stor egnsudstilling i Ll. Værløse skole i efterårsferien i anledning af foreningens 10 årige beståen.

For første gang var der ved denne lejlighed udstillet gamle papirer og dokumenter fra sognet med omskrivning til nutids skrift, så alle kunne læse teksten. Ligeledes var fremlagt afskrift af folketællingslister for hele sognet fra 1880, 1890 og 1901. Hele dette arbejde er udført af foreningens kasserer, J. K. Skov.

Onsdag d. 19. marts havde vi en filmsaften i Ll. Værløse skoles mødesal, hvor O. Jeilsø, Kbhvn., viste sin storartede farvefilm fra hans rejse gennem Lilleasien til Ur i Kaldæa og videre til Bagdad. Der var ca. 30 deltagere, men filmen burde være set af mange flere.

Foreningens forårsudflugt var en vandretur i Hareskov sammen med deltagere fra aftenhøjskolens kursus: Skovens natur og historie, afholdt i vinterens løb i Ll. Værløse skole. Turen blev ledet af forstkandidat P. Chr. Nielsen fra arboretet i Hørsholm og kgl. statsskovrider E. Buchwald, og trods regnvejrr var der 45 deltagere.

Til sommerudflugten søndag d. 8. juni var der som altid stor tilslutning, ca. 60 deltagere. Vi besøgte Lyngø kirke, hvor pastor H. Egede Jensen gav en skildring af den bygningskultur, der kunne påvises i den 700 årige kirke. Derefter besøgte vi Æbeltoft skeletmuseum og klostertomt. Ved god vilje fra skovdistriktets side besøgte vi Fantasiøen i Store Dyrehave ved Hillerød, hvor forstfuldmægtig Anker Larsen fortalte os om øen og de sørgelige rester fra Fr. 7's tid. Samme dag en stor artikel i Fr.borg Amts Avis om øens forfald (grundet på, at vi havde gjort bladet opmærksom på forholdet). Til sidst besøgte lærer Meylings samlinger i Espergærde skole samt skanser i Babylon skov.

Efterårsvandreturen fandt sted d. 14. septbr. Under ledelse af kgl. statsskovrider E. Buchwald og Karl K. Nielsen så vi på oldtidsagre og dysser samt sjældne beplantninger i Geel skov. Derefter besøgte vi Søllerød kirke, hvor pastor Holm Nielsen fortalte om kirkens seværdigheder, og bagefter vandring rundt på den ejendommelige kirkegård.

Den nye historiske topografiske forening i Herlev havde 12. nov. inviteret repræsentanter fra samtlige historiske foreninger i Københavns opland til en aften med foredrag og film i Elverhøjskolen. Bagefter sammenkomst med kaffe, hvor den nye forenings fremtid drøftedes.

Et bestyrelsesmøde afholdtes d. 9. dec. hos kasserer J. K. Skov, hvor et udvidet årsskrift i anledning af foreningens første 10 år blev vedtaget. Samtidig drøftedes om foreningen skulle søge optagelse i Dansk kulturhistorisk Museumsforening og i Sam-

menslutningen af lokalhistoriske arkiver. Dette sidste henlagdes til næste generalforsamling.

Af udgravningsarbejder kan nævnes, at vi stadig arbejder på Ganløse Almager med boplads fra romersk jernalder. På gdr. Viggo Andersens mark i Kr. Værløse er der nærved kirkegårdsmuren på Kildebakkens sydskråning fundet en del potteskår og redskaber fra dyssetid. En påbegyndt udgravning ved Slangerup er standset og overtaget af Nationalmuseet, da vi skønnede ikke at kunne magte denne opgave, som er en anelig boplads fra jernalderen.

Til museet er indgået en mængde gaver, især foranlediget ved egnsudstillingen. Sidste år startede vi med nr. 1209 af historiske ting og nr. 515 af oldsager. Ved dette års slutning er vi nået op til nr. 1340 af historiske ting og nr. 525 af oldsager. Det vil være umuligt at bringe en fuldstændig liste i årsskriftet, men vi nævner her:

En trykt sang til skovløber Lars Larsen og hustru på Ryget (fra 1848, meget sjælden) og nogle sølvknapper m. m. fra frk. Karen Olsen, Ganløse Ore. Et vadmelsskørt og en hvergarnskjole m. m. fra fru Else Svendsen, Ganløse Ore. En skærekiste fra Fr. Jørgensen, Hareskov. Tournyrekjole fra fru Lise Hededam, Toftebo. Stolpeklæde og broderier fra fru Wium Pedersen, Jonstrupvang. Gamle papirer og skøder fra Edv. Sarvig, Kr. Værløse, Jens Larsen, Ll. Værløse og fhv. gdr. Oluf Hansen, Ganløse. Et sognekort fra 1834, en hartkorns skatteliste fra 1881 og andre dokumenter fra L. W. Olsen, Ny Vestergaard. To lerdunke fra John Christensen, Jomfrubakken. Et fint, gammelt træfad, fundet i en tørvemose i Hareskovby, fra Ib Kjeldsen, Hareskovby. En oldtidskværn fra Friis-Petersen, Bagsværd. Legetøj fra 1890erne fra Anna og Johs. Drewsen, Knardrup. Karter, maleri og gammelt smedeværktøj fra Karen og Olga Christensen, gl. smedie i Kr. Værløse. Fotografi, tallerkener m. m. fra fru M. Jensen, Allerød. Gamle fotografier m. m. fra Peter Olsen, Højbakkehus. Rok, kobberfad m. m. fra Værløse Idrætsforening (loppetorvet). Fade, oldsager m. m. fra Viggo Andersen, Kr. Værløse. Avisudklip m. m. fra postbud Nielsen, Ll. Værløse. 2 smukke spadserestokke m. m. fra fru Anna Petersen, Skovgårds allé 20, Ll. Værløse. Mange forskellige ting fra Niels Nielsen, Thyhytten. Dokumenter m. m. fra Knud Gormsen, Ballerup. Et hængeskab fra 1817 fra Rs. Schnoor, Bringehusene. Mønter, fotografier m. m. fra flere forskellige givere.

Klejnsmed A. Lunding Jensen, Frederiksværk, har fra den gamle smedie i Knardrup skænket os: En stor, nedgravet smedesten med hjemmelavet skruestik, et svaletrug, sat af sten, et hjørneskab, et tobaksbord samt en mængde gammelt smedeværktøj.

Tømrer Knud Hansen, Kildebakken, Kr. Værløse, der opmålte Paradisgaarden før nedrivningen, har foræret os nogle fine grundplaner over gården.

Ligesom de foregående år har Peter Olsen, Højbakkehus, bidraget til årsskriftets trykning med 100 kr.

Foreningen har erhvervet en del luftfotografier fra Værløse og omegn ved velvillighed fra Flyvestation Værløses fotosektion og ligeledes Jonstrupsamfundets årbøger, næsten komplet fra 1923-58.

Der har været ca. 300 besøgende på museet i årets løb, deriblandt en 2. mellem-skoleklasse fra Værløse, en mellemskoleklasse fra Bakkegårdsskolen i Gentofte og en fotokreds fra København.

En stor del af de besøgende kommer igen og spørger efter nye ting; et smukt og opmuntrende bevis på interesse for foreningens arbejde.

Foreningen har haft en tilgang af 42 medlemmer, og blandt de 13 udensogns medlemmer har vi den ære og glæde at finde Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm.

Til slut rettes en tak til dem, der betænker museet med kærkomne gaver, til alle, der viser foreningen interesse og støtte og til den trofaste stab af medarbejdere, som uegennyttigt ved udgravning, arbejde i samlingerne, fotografering o. s. v. har bidraget til årets gode resultat.

Værløse og omegn

fra Arilds tid til vore dage.

Historisk udstilling. 18.-25. oktober 1958.

Af J. K. Skov

Under denne dristige devise blev Historisk Forenings store udstilling åbnet lørdag den 18. oktober kl. 18 i Ll. Værløse skoles gymnastiksal og i 2 klasseværelser, og med bange forventning så man hen til, om det nu også ville lykkes at få folk til at besøge udstillingen.

Af de ca. 40 udstillere var næsten halvdelen ikke-medlemmer; det tager vi som et godt bevis på den store interesse, der næres for vor forening og dens idé. Når man bagefter tænker på den beredvillighed, hvormed udstillerne mødte op med deres bedste og kostbareste ting, forstår man det næsten ikke. Mange af udstillingsgenstandenes værdi beløb sig til hundrede af kroner for ikke at tale om deres affektionsværdi, og der var så mange genstande, at det blev en meget fyldig udstilling, uden at museet behøvede at supplere.

Der var lagt sedler med ejerens navn og ret fyldige data ved næsten hver enkelt genstand; men naturligvis var der mange ting at spørge om og diskutere. De første dages besøg var kun få; men så meget mere tid var der til stadig at arrangere og pynte på udstillingen.

De besøgende gik rundt i timevis eller kom igen senere, så de rigtig kunne fryde sig over tingene, og for dem, der var født her i sognet eller havde tilbragt deres meste tid her, var det som en vandring tilbage til barndommens tabte land.

Smukke malerier på væggen med motiver, som nu ikke findes mere i den skikkelse, læsesalen med de mange fotografier, prospektkort og litteratur om Værløse-egnen, folketællingslisterne fra slutningen af forrige århundrede bidrog til denne stemning, og i læsesalen var der altid mange besøgende.

Små foredrag og causerier, forevisning af farvebilleder og -film her fra egnen blev altid godt besøgt, og aldrig har der været så mange i mødesalen som den aften, da oldtidsfilmen „Hjulet“ blev forevist.

Kom udstillingen til at svare til sit navn? Svaret må blive: Ja. De 650 voksne og 250 børn, der besøgte den, var et godt udsnit af den befolkningskreds, som kunne ventes at være interesserede i vor forenings arbejde. Vi fik mange anerkendende ord for sedlerne med de fyldige oplysninger; der blev stiftet nye bekendtskaber, og nye medlemmer blev indtegnet, under og efter udstillingen strømmede gaver ind fra udstillerne, og de sidste dages gode besøg overbeviste os om, at Historisk Forening havde magtet sin opgave og med denne udstilling markeret sin 10 årige beståen på værdig måde.

Pladsen i dette årsskrift er for knap til at nævne navnene på udstillerne og de trofaste hjælpere; det vil blive samlet i en beretning og fremlagt i museet for de besøgende.

Historisk Forening benytter lejligheden til at rette en tak til sognerådet og skolepersonalet for den velvilje, der er vist os under udstillingen, til udstillerne for deres indsats og de mange gaver, til pressen, som med små notitser vakte folks interesse, og til alle dem, som på forskellig vis bidrog til udstillingens succes.

Værløseegnens „SKALK“

Af Harald Graaskov

*Rejs du dig, Skalk, skynd dig at ilde!
fejje arnen, pust i emmer!
knitre lad luen af knast og ved,
godt er med varm hånd ven at møde.*

(Bjarkemål).

„Skalk“ hedder et nyt blad, der så dagens lys i 1957. Det behandler Danmarks fortid så frisk og levende, at også vi, der møder uden andre forudsætninger end historisk interesse, kan opleve forståelsens glæde, når det gælder vort lands forhistorie. I et forord i bladets første nummer hedder det, at „Skalk“ vil melde nyt om gammelt. Museumsstøv vil være ham vederstyggeligt. Friskhed – men ikke friskfyragtighed – skal være hans kendetegn. Nyhederne skal ikke flagre som blade for vinden. De skal fanges og fæstnes i det samlede billede af vor fortid.

Karl K. Nielsen er Værløse-egnens „Skalk“. Al sin fritid bruger han til at grave egnens fortid frem og bevare de tiloversblevne rester i egnens historiske samling, og det, der ovenfor er sagt om bladet „Skalk“s behandling af Danmarks fortid, kan ord til andet overføres på Karl Niensens virksomhed i Værløse-egnen.

Det tilkommer ikke en amatør, der er uden videnskabelige forudsætninger, at udtale sig om Karl K. Nielsen som arkæolog og museumsmand; det bør overlades til museumsinspektør, cand. mag. Olaf Olsen, Nationalmuseet, der i Hareskov-Værløse Avis den 17. oktbr. 1958 har skrevet følgende om Karl Nielsen:

Kulsvier Karl K. Nielsen, Ved Bybrønden, Kr. Værlose.

„I arkæologien har amatøreren altid spillet en betydelig rolle, vist mere end i nogen anden forskningsgren. Dette skyldes, at evnen til at se arkæologisk, at fornemme fortidsminderne i jorden, ikke er noget, der uden videre kan læres på en skolebænk eller i et universitetsauditorium. Snarere er det en gave, et naturligt talent. Enten kan man læse fortids tale i jorden, eller også kan man slet ikke. Karl K. Nielsen kan. Blandt arkæologer landet over er „Kulsvieren“ en kendt og agtet skikkelse, og Nationalmuseet har mange gode observationer og værdifulde indberetninger at takke ham for. Men Karl K. Nielsen kan ikke blot se, han besidder også – på sin egen stilfærdige måde – en smittende ildhu. Han formår at delagtiggøre andre i sine interesser, og i årenes løb har han samlet en ikke helt lille skare omkring sig, der kommer, når han har brug for en hjælpende hånd ved undersøgelsen af de spor af fortids virke, som han med sit sikre instinkt har fundet frem til.

Den, der skriver dette, mødte første gang Karl K. Nielsen ved udgravningen i Værløse kirke for nogle år siden. Kirkeudgravning var da fremmed mark for Kulsvieren, men det var en oplevelse at se, hvor sikkert han greb opgaven an, og hvor hurtigt han blev fortrolig med kirkeudgravningens særlige vilkår og problemer. Han arbejdede energisk, men behersket og forsigtigt, dygtigt og klarhjernet. Og samtidig kunne man næppe tænke sig nogen behageligere arbejdsfælle, altid glad og ligevægtig, og bag hans venlige og beskedne fremtræden trådte hans dybe kærlighed til sin egn og dens fortid klart frem.

Mon ikke denne kærlighed er hovedhjørnestenen i Karl K. Niensens arbejde, og mon han var nået så vidt uden den?

Lad disse linier da ikke blot være en hyldest til arkæologen og museumsmanden, men også til det gode og rige menneske Karl K. Nielsen.“

Til disse ord fra den videnskabeligt uddannede forsker vil jeg gerne som en, der skylder Karl Nielsen alt, hvad jeg ved om arkæologi og Værløse-egnens historie, føje en tak for hans 10 års virke som formand for Historisk forening for Værløse kommune.

Det begyndte for knap en halv snes år siden med en notits i Hareskov-Værløse Avis om, at Historisk forening førstkommande søndag afholdt sin forårsvandretur i en nærmere betegnet del af Hareskoven. Man tog med uden at ane, at denne tur blev indledningen til et meget indholdsrigt kapitel i ens tilværelse som beboer af Værløse-egnen. Med Karl Niensens tætte skikkelse i spidsen for flokken førtes man ud i egnens natur, og redeligt og stilfærdigt gav Karl Nielsen besked om, hvad han havde fundet af flinteøkser, pilespidser og potteskår fra oldtid og middelalder, viste os de oldtidsminder, vor vej faldt forbi, og gjorde os opmærksom på de ældgamle vejes hensigtsmæssige løb i terrænet, hvor deres spor endnu var synlige. Det var saglige oplysninger, vi fik, fri for enhver form for vidtløftighed, hvad en del af dem, der arbejder med arkæologi, vist ikke helt kan sige sig fri for. Stoffet giver jo tit kun antydninger og indbyder derfor ligefrem til at lufte mere private teorier, der ikke er videnskabeligt underbygget. „Det er, hvad vi ved,“ sagde Karl Nielsen, men samtidig kunne han den vanskelige kunst at forene det saglige med det interessante og spændende ved at finde fortidens spor, og vi forstod, at han betragtede fundene som gaver, der rækkes os fra den svundne tid, og vi så ham behandle oldsagerne med den nænsomhed, hvormed en arbejdshånd kan tage på et godt redskab.

Denne første vandretur blev efterfulgt af flere, og det indtryk står fast, at Karl Nielsen er en mand, der har påtaget sig den opgave at lære os at kende vor egne historiske og arkæologiske forudsætninger. Den opgave svigter han ikke, den skal der nok blive arbejdet videre med. Og nu kender vi ikke blot egnens naturskønne steder, nu har stederne fået stemmer.

Karl Nielsen er et overskudsmenneske. Han passer sit job som vi andre; men i sin fritid studerer han og graver og samler, og han beholder ikke sin viden og sine resultater for sig selv; han har et budskab til os fra den svundne tid. I sit åbne, rige sind har han et overskud, der kommer os til gode, når han i den historiske samling viser os glimt fra den brogede verden, der var her før os, så vi kommer til at holde af den og forstå, at mennesker før i tiden her på stedet trods ængstelse for skjulte, onde magter har følt et ansvar, har levet et liv i sorg og glæde med arbejde og fest, fattigdom og velstand.

Karl Nielsen søger tilbage, og han kan harmes, når vandalisme og ubetænksomhed ødelægger historiske værdier; men man hører ikke fra ham nogen klagesang over tiden nu. Vejen går videre frem for Værløse-egnen, men i Historisk forening har vi gennem Karl Niensens virke fået en tydelig fornemmelse af, at vejen frem vandres bedst, når forbindelsen tilbage er knyttet. Udviklingen går hastigt på Værløse-egnen, og det vil kræve alle gode kræfters indsats at bevare mindet om den egn, der har været og er.

I Historisk forening mødes mange vidt forskellige mennesker; men forskellige meninger om politik og religion, sociale ambitioner og hvad andet, der ellers skiller mennesker, spiller ingen rolle her, for vi er samlet om en stor, fælles opgave: at komme på sporet af vor egne fortid; og Karl Nielsen har lært os, at det er en opgave, vi alle er lige implicerede i, og som vi alle har lige adkomst til at være med til at løse.

Karl Nielsen ynder ikke højstemte vendinger, vi takker ham bedst ved som hidtil at slutte op om hans arbejde i Historisk forening.

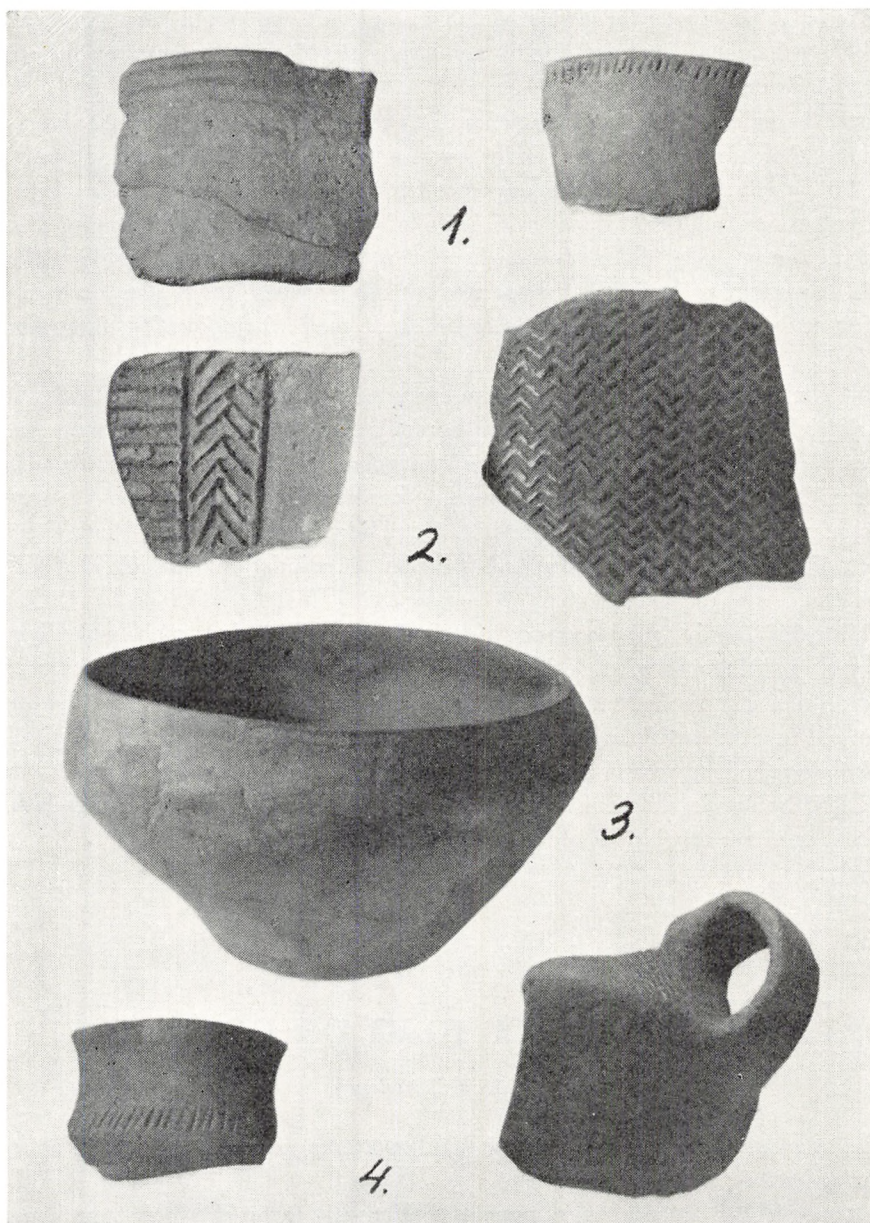
Hvorfor samler man på potteskår?

Af Karl K. Nielsen

Fra de ældste tider har menneskene kendt pottemagerkunsten, kendt til at forme lerkar og lært sig at brænde dem.

Potter og lerkar har altid været præget af tidens stil, facon eller ornamentik, og når man finder potteskår, kan man derfor næsten altid finde ud af, hvilken tid, de tilhører, især hvis skårene har ornamentik, eller det er rand-, bund- eller bugskår. Hvis der også er hanke eller ører på dem, giver de os et godt grundlag for datering.

Videnskabsmænd har for længst opstillet de forskellige lerkartyper i en kronologisk tidstavle, som i store træk næppe kan gøres bedre. Måske kan der komme ændringer i specielle tidsafsnit, der berører hinanden eller ligefrem overlapper hinanden, som

1. Skår fra Dyssetid. Snoet tråindtryk og karvsnit ved randen (fra tragtbægre).
2. Skår fra Jettestuetid. Bort med karvsnit og indtryk af musling.
3. Bronzealderlerkar, sammensat af skår.
4. Jernalderskår med karvsnit og hankeudformning.

(Foto: Jeilso).

5. Skår fra Vikingetid med bølgeniemønster og rebsnoning.
 6. Middelalderkar med indtrykte rosetter og fod med tommelfingermærker.
 7. 5 skår, visende krukke med riller, hankefragment, stjertpote og en stump kakkal med del af menneskefigur.

(Foto: Jeilsø).

f. eks. romersk, keltisk eller germansk jernalder; men i det store og hele er pottemagerens arbejde gennem tiderne et udmærket objekt at datere efter.

Det er næsten altid potteskår, der optræder i størst mængde som fund ved udgravningsarbejder. Mens jern ruster bort, og træ rådner, kan potteskår under heldige omstændigheder holde sig i tusinder af år. De er ret bestandige, kan gemmes i årevis uden tilsyn; altså et taknemligt materiale.

Hvorfor stil og ornamentik har vekslet gennem tiderne, må vel forklares på denne måde: De første lerkar, man kender her i landet, er spidsbundede. Det var for, at de kunne stå i et ildsted af runde sten, samlede i en krans, og efter kogningen kunne de stå i jorden, som udgjorde teltgulvet. Senere fandt man ud af, at denne facon ikke var så god, og gik over til andre former.

Handelsforbindelserne sydfra har flere gange præget formen og ornamentiken; men en skiften i menneskets mentalitet og en stræben efter at virke opfindsom og kunstnerisk genial har vel også gjort noget til, at moden, om vi kan kalde det sådan, skiftede. I vore dage kappes de forskellige pottemagere (keramikere) jo også om at skabe noget originalt, og det har næppe været anderledes dengang.

Potteskår er meget gode ledetråde for fund af bopladser. De ligger søndrede i småpartikler i markens pløjelag, ødelagte gennem århundreders jorddyrkning; men under pløjelaget kan der godt være mange større skår og stundom hele lerkar. Man sammenligner potteskår fra bopladser og fra gravfund og prøver på at finde ud af sammenhængen i tid og sted.

Hvis et overfladefund, altså bopladsfund, ikke er altfor itubrudt i potteskårene, skulle det teoretisk være muligt at samle dem til hele kar, hvis alle skår optages.

Det er dog kun teoretisk; thi den mulighed er til stede, at selv om en krukke har mistet en hank, et øre eller et skår, kan den meget vel være blevet brugt i en årrække eller måske være kommet fra en anden boplads ved flytning.

Under alle omstændigheder skal man altid tage samtlige skår med ved en udgravning. De gemmes bort i kasser, og når udgravningen er afsluttet, kan skårene gennemgås ved tid og lejlighed. Man kan f. eks. godt bruge ventetiden, hvor man ikke kan grave potteskår frem, til at pusle med dem.

Værløse historiske samlinger har gennem flere år modtaget potteskår, men desværre er der ikke plads til alle de kurve og kasser, det efterhånden er blevet til, så det fylder godt i mit udhus og i mine stuer.

Omkring på Værløse-egnen har potteskår forlængst fortalt os, at her har boet mennesker i årtusinder. Fra Dyssetid i Lille- og Kirke Værløse samt Knardrup galebakke. Fra Jættestuetid i Oremosen og ved Værebro å. Bronzealder er repræsenteret ved Farum Lillevang og Farum Kalkværk og Jernalder i Ganløse Ore. Ganløse Mørke og Ganløse Almager. Vikingetid på Kildebakken i Kirke Værløse m. fl. steder.

Potteskår skulle kunne hjælpe os til at skaffe klarhed over, hvor gamle vore landsbyer er, idet fund af disse kan datere dem, og det skal derfor være vort arbejde ved nedbrydning af gamle gårde og huse altid at undersøge tomterne ned til den uberørte jord. Det kræver megen tid til forespørgsler hos grundejere og byggeselskaber, men sidst og ikke mindst en ihærdig og interesseret arbejdsstab, der ikke tænker på, om et arbejde af denne art er lønnen værd.

En jægerboplads ved Borup sø

Af cand. mag. Knud A. Larsen

Der findes næppe den videnskabsgren, hvis resultater ikke til en vis grad er afhængig af tilfældigheder, dette gælder ikke mindst arkæologien. Det er som oftest med negativt resultat, at arkæologen går ud i naturen for at uddybe sin viden ved at søge nye fund. Som regel kan kun tilfældet hjælpe ham, dette støttes til gengæld ved arbejder som grusgravning, pløjning, oprensning af grøfter eller tørveskæring. Men tilfældet er dog ikke enerådende, så ville vor viden om fortiden være lige stor for alle tidsaldres vedkommende, og sådan er det jo desværre ikke. Man kan på en måde sige, at vore forfædre selv har bestemt, om deres kultur skal kunne rekonstrueres nu så mange tusinde år efter, at de har levet. Inden for det lange tidsrum, vor forhistorie omfatter, har levevis og vaner naturligvis ændret sig mange gange og dermed også formerne for gravskik, bolig, redskaber og lign. Her kommer vi så til „selvbestemmesretten“. Når den herskende gravritus f. eks. har foreskrevet begravelse med stort personligt udstyr i opkastede høje, der er bevaret synlige til vore dage, er chancen for at finde disse grave temmelig stor, og vor viden om denne periode derfor ret omfattende. Derimod kan vi ikke vide meget om en periode, hvor det har været skik at brænde den døde og samle de sparsomme rester i et lille, gravet hul i jorden. Naturligvis kan man sige, at så kan man netop finde disse grave, for bare en almindelig pløjning lægger dem jo blot; men det er netop ulykken, thi der kræves for stor viden og erfaring for at erkende, at det er en grav, og derfor er de fleste spredt og tilintetgjort. Chancerne for at finde redskaber er heller ikke ligelig fordelt, en flintøkse er så at sige uforgængelig, mens et jernsværd ruster væk i løbet af en årrække. Når vi alligevel har et ret godt kendskab til vore forfædres levevis inden for oldtidens forskellige kulturperioder, skyldes det, at man gennem mere end 100 år ganske systematisk har sat sig til opgave at udforske fortiden og til dette arbejde fra museernes side har mødt så stor forståelse i befolkningen.

Moserne har altid været de bedste arkiver at øse af, og selv om to krige forøgede krav til hjemligt brændsel ofte har medført, at disse arkiver er blevet åbnet på en noget brutal måde, og meget er gået tabt i æltemaskinerne, så har de dog givet den arkæologiske forskning forøget viden om fortiden.

I det følgende skal vi stifte nærmere bekendtskab med et sådant mosefund. Lad os derfor først se, hvorledes tilfældighederne har øvet deres indflydelse, således at dette fund ikke er blevet splittet og gået ubemærket i glemmebogen, men har fundet vej frem til Nationalmuseet.

Ved en undersøgelse i 1947-48 af Mølleådalene med det formål at få kortlagt dette områdes forhistoriske mindesmærker kom jeg i forbindelse med kulsvier Karl Nielsen fra Kirke Værløse, der gennem en årrække havde foretaget en systematisk indsamling af oldsager fra Værløse og Ganløse sogne. I hans velordnede samling fandtes et større

samlet fund af benredskaber fra ældre stenalder. Disse var fremdraget ved tørvegravning hos gårdejer Peter Olsen, Paradisgårdens mose, Borup sø, i årene 1943-44 og af hr. Nielsen erhvervet hos tørvearbejderne. Fundet er senere blevet forøget med værdifulde ting, der af hr. Nielsen er afkøbt seminarist Erik Hved, som deltog i tørveskæringen i mosen og selv har taget genstandene op. Hele fundet er nu velvilligst afgivet til Nationalmuseet af hr. Nielsen.

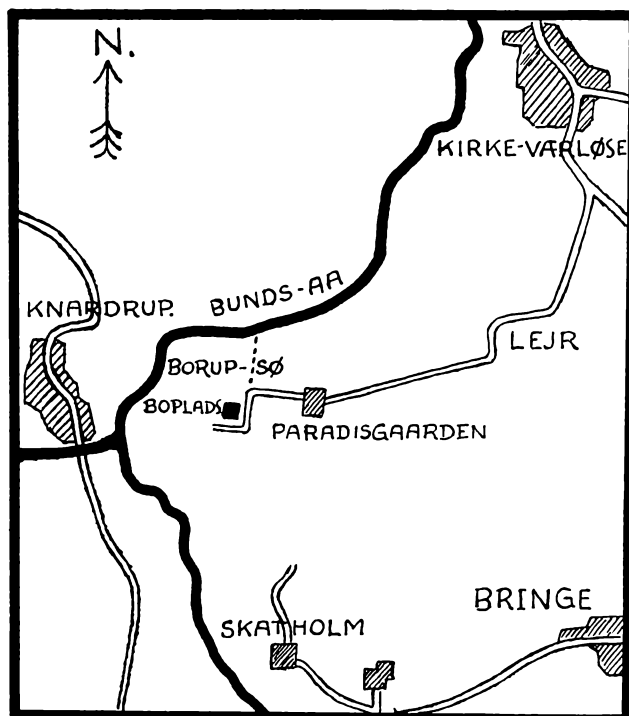

Fig. 1. Kort over Borup sø med nærmeste omegn.
Bopladsens beliggenhed markeret med en sort firkant.
1 : 20.000.

Både på grund af fundets størrelse og karakter var det ønskeligt at foretage en nærmere undersøgelse på stedet, og ved besøg på Paradisgården blev vi meget hjerteligt modtaget af gårdejer Peter Olsen, som velvilligst gav os alle ønskede oplysninger og tilladelse til en eventuel udgravning. Desværre har der ikke været nogen mulighed for at foretage denne udgravning, idet der gennem flere år er blevet gravet tørt i Borup sø, og findestedet, som det er nærmere fastlagt af gårdejer Olsen og bekræftet af tørvearbejderne, befinder sig nu ca. 20 meter ude fra bredden på åbent vand. Findestedet giver os dog alligevel en hel del interessante oplysninger, hvorfor vi et øjeblik vil se lidt nærmere på det.

Står man på bakkedraget nord for Paradisgården, har man til alle sider en vid udsigt over et kraftigt formet landskab med store bakker gennemskåret af brede, mose-

fyldte dale. Man får her et levende indtryk af den kraft og styrke, hvormed isen for mange tusinde år siden har skabt dette stykke af Sjælland. Mod vest har vi det lange nord-sydgående bakkedrag, hvorfra nu Knardrup by præger landskabet. I dette bakkedrag har vi et illustrerende minde fra den meget lange periode, hvor isen langsomt stykke for stykke veg mod øst og lod vort land ligge åbent og nøgent tilbage. Netop her er isen for et stykke tid standset op, og bakkedraget markerer israndens forløb. Som en bred kløft, der adskiller dette bakkedrag fra den bakke, vi står på, har vi den brede dal, hvis nordlige del i dag opfyldes af Borup sø, nu en mose, men tidligere en sø. (Fig. 1).

Fundet fra Borup sø tilhører den lange periode af ældre stenalder, der kaldes Maglemosetid, omfattende tiden fra ca. 8000–5000. Vi er nu kommet godt på afstand af istiden, men endnu er klimaet ret hårdt, selv om sommertemperaturerne er stadig stigende. Så langt øjet rækker, har fyrreskoven bredt sig med en underskov af store hasselkrat. Men enkelte steder kan vi skimte en blinkende sø omkranset af slanke, hvide birke og asp.

Ved sådanne små indsøer kan vi om sommeren træffe mindre jægerstammer, der kun består af ganske få voksne mænd med deres kvinder og børn. Rige muligheder for at skaffe sig føden ved jagt har været til stede i de store skove, hvor både elsdyr, kronhjort, rådyr, bjørn og vildsvin har holdt til. Med sine primitive redskaber af ben og flint, har jægeren med dristighed givet sig i kast med skovens største dyr, hjulpet godt på jagten af sine hunde, og medens mændene har jagtet, har kvinderne og børnene foretaget indsamling af bær, rødder og hasselnødder. I søerne har der været gode muligheder for at fange fisk. Føden har således været både afvekslende og rigelig i det mindste om sommeren. Men om vinteren har det sikkert ofte knebet meget.

Under mosernes tørv finder vi i dag affald fra disse jægerfolks bopladser, det er det eneste synlige spor af disse menneskers færden, men en hel række store fund har givet os et ret godt kendskab til deres levevis.

Fundet fra Borup sø giver os et klart bevis for, at en mindre flok mennesker et stykke tid har boet her. På samme måde som vi kender det fra en række andre sjællandske bopladser fra denne tid, fortæller fundet os, at man har holdt til på en øde eller mindre holm i søen, fordi man der var godt beskyttet mod angreb fra vilde dyr og desuden havde gode muligheder for at skaffe sig det værdifulde supplement til føden, som fisken betød. Den videnskabelige værdi af Borupfundet ligger deri, at det er *første gang*, at man har fået oplysning om, at denne specielle kultur også findes i *Nordsjælland*. Hidtil har den kun været kendt fra et større antal bopladser i Syd-sjælland. I Jylland har den derimod aldrig kunnet påvises, her finder man fra samme periode en kultur, der er noget afvigende, knyttet til de mange vandløb, den såkaldte Gudenåkultur.

Selv om Borupfundet kun omfatter ca. 30 oldsager, er vi så heldigt stillet, at så at sige alle de redskabstyper, som vi fra en række andre bopladser ved tilhører denne specielle jægerkultur, findes repræsenteret.

Råmaterialerne til forarbejdningen af de forskellige brugsting har været sten og ben. Flint har der været rigeligt af i den danske jord, og da flinten så at sige er ufor-gængelig, er redskaber, forarbejdet i dette materiale, de, der hyppigst forekommer.

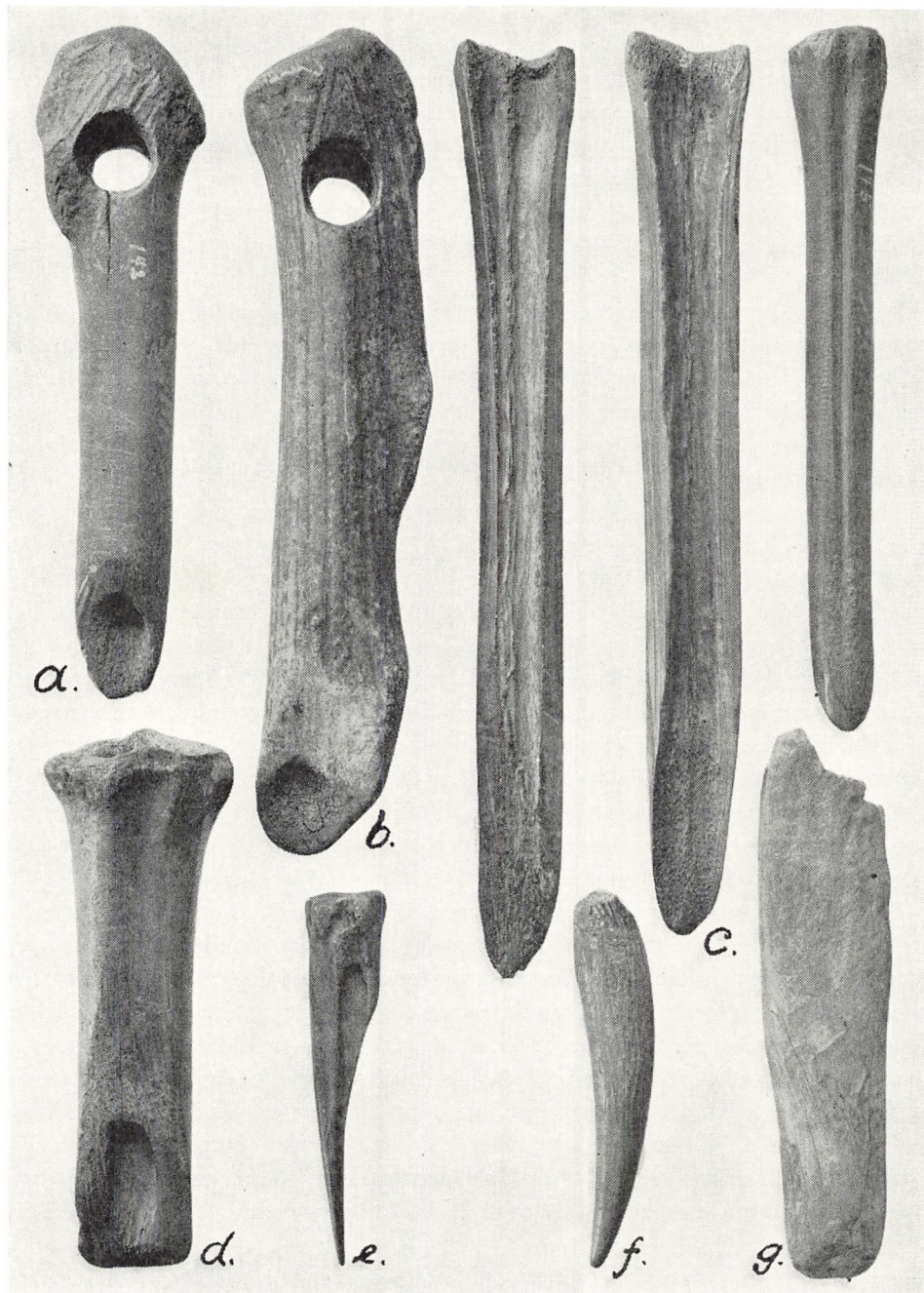

Fig. 2. Benredskaber fundet i Borup sø. a og b hjortetaksøkser, c dolke af flækkede hjorteknogler, d skaftørsøkse af urokseknogler, e pren, f trykstok af hjortetak, g mejsel af elsdyrben.
(Foto: Nationalmuseet).

Men hvor betingelserne har været til stede – navnlig i kalkholdige moser – som det er tilfældet i Borup sø, findes ofte et større antal redskaber af ben. Det nedlagte vildt har ikke alene givet god og rigelig føde, men vi ved, at navnlig hjortetak og de store massive lemmeknogler hyppigt er blevet anvendt som råmateriale til alle slags brugsting. Selv om vi mangler sikre beviser derfor, kan vi gå ud fra som givet, at både tarme og skind også er blevet anvendt. Ser vi på eskimoernes systematiske udnyttelse af sælerne og andet vildt i dag, har vi en klar forståelse af, hvor meget en nedslagtet kronhjort har betydet for en jægerstamme i ældre stenalder. Kun meget lidt forarbejdet træ er bevaret, men der kan ikke herske tvivl om, at det også har været meget brugt.

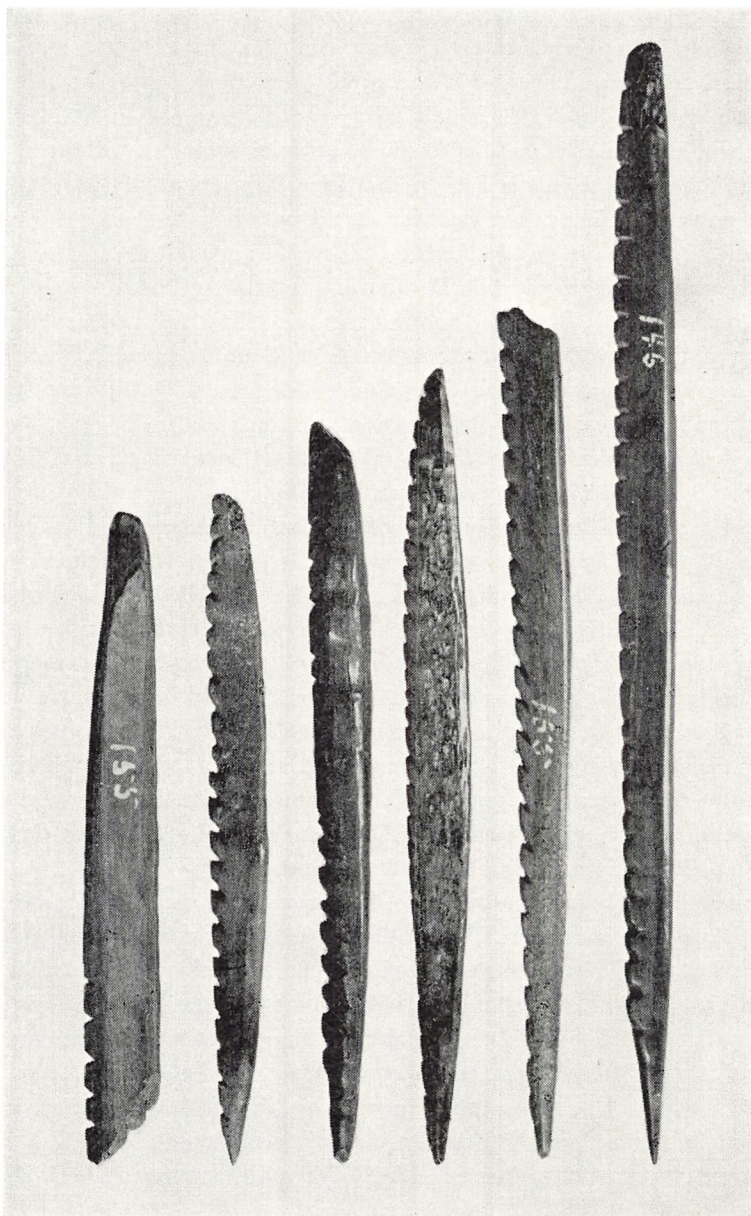
På grund af den måde, fundet fra Borup sø er kommet til veje, er så at sige alle flintredskaberne desværre gået tabt. Det har ikke interesseret tørvearbejderne at samle de grove, rått tilhuggede flintsager op, og derfor må vi tage til takke med kun to ret store økser, tildannet ved afhugning fra alle sider af en flinteknold. Denne primitive økseform, der kaldes en kærneøkse, fordi den er tildannet af flintekærnen, er almindelig udbredt på bopladser fra Maglemosetiden.

Bygger vi på vor almindelige viden om Maglemosetidens redskaber af flint indvundet ved et studium af en række andre bopladser, bliver billedet straks meget rigere. Af redskaber tildannet af flintekærnen forekommer også kærnebor med tilhugget spids i den ene ende og tykt håndgreb i den modsatte. Men flintens muligheder er dermed langt fra udtømte. Ved afspaltning af flintskiver har man haft et andet ganske glimrende råemne. Den knivskarpe æg langs kanten er dels blevet anvendt til skrabning, derfor navnet skiveskraber, dels som æg for en økse, skiveøkse. Endvidere har man ved gentagne afslag af en flinteknold dannet sig en flækkeblok, som har været råemne for de hyppigt anvendte flækker, lange smalle flintblade med skarpe sidekanter. Disse flækker har givet rige muligheder for frembringelse af en række brugbare redskabsformer ved en mere speciel tildannelse. Forsyner man således flækken med en skrabeæg, enten udbuet, lige, indbuet eller skrå i den ene ende, har man fået flækkeredskaber velegnet til flere formål, alt efter skrabeæggens form.

Tilspidser man flækken i den ene ende, fremkommer et godt bor. Fjerner man ved fine hug et stykke af sidekanterne, så der dannes et leje for pegefingeren, fremkommer en god flækkekniv. Danner man endelig i den ene ende eller sidekant en kort, tværgående æg, har man en såkaldt stikkel, velegnet til arbejde i ret hårdt materiale. Af ganske små flækkeblokke har man afspaltet de fine flækker, der efter størrelsen benævnes mikroliter. Efter deres antal på bopladserne må vi gå ud fra, at de har været almindelig anvendt bl. a. til skærpe i harpuner og pile. Et bevis for, at man ikke har kastet noget væk som ubrugeligt, før det var højst nødvendigt, har vi i de skraberedskaber, der er tildannet af opbrugte flækkeblokke ved tilhugning af en skrabeæg i den ene ende.

Slviger således flintredskaberne i Borupfundet, kan vi med stor tilfredshed notere, at tørvearbejderne med betydelig større interesse har samlet benredskaberne op, for fundet omfatter et ret stort antal af disse redskaber, der så at sige repræsenterer alle de former, som vi fra andre bopladser har kendskab til.

Benredskaber har sandsynligvis været anvendt i lige så stor udstrækning som redskaber af flint og til mange forskellige formål.

Fig. 3. Fintakkede lystertænder af hjortebein.

(Foto: Nationalmuseet).

Af den stærke, seje hjortetak har man tildannet sig øksehoveder, idet man har anvendt det tykke stykke af takken helt oppe ved rodenden, rosenkransen. Her har man så boret et skafthul. Den tyndere ende er så blevet forsynet med en skrå afskæring, og her har man i mange tilfælde anbragt et skærpe af flint. Fra Borupfundet kendes to store, ret grove økser af denne form, begge med tværstillet æg og henholdsvis 26 og 29 cm lange. (Fig. 2 b). Desuden forekommer en lignende økse, men betydelig slankere og mere omhyggeligt tildannet. (Fig. 2 a).

Ved anvendelsen af uroksens mellemfodsben, der er en meget svær rørknogle, har man fået en kraftig økse med skaftør. Skaftet har enten været vinkelbøjet eller lige, alt efter anvendelsen som økse eller mejsel. (Fig. 2 d).

Også elsdyrets knogler har været anvendelige til dannelse af mejsel, hvad et brudstykke fra fundet fortæller. (Fig. 2 g).

Til jagtbrug har også de store spidsvåben været velegnede. Vi kender i Borupfundet to forskellige former, begge tildannede af hjortetakens spidser. Den ene er en 15,5 cm lang spidsøkse med skafthul. Det andet har været uskæftet, et 32,5 cm langt stikvåben, tildannet af en hjortetaksgren i hele dens længde. *Dette stykke er ganske enestående*, idet stenaldermanden med stor omhyggelighed har brudt den rundede og nuprede overflade med flere slebne facetter.

Samme omhyggelighed ved tildannelsen præger tre dejlige dolke varierende i længden fra 24–33 cm og tildannede af flækkede mellemfodsben af måske en hjort. Alle tre eksemplarer har hulæg og blodrende, og desuden er de to største ornamenteret langs kanterne med korte tværstillede indsnit. (Fig. 2 c).

Men foruden jagt spillede som nævnt også fiskeriet en afgørende rolle for ernæringen. Flere lystertænder af den småtandede type vidner herom. Flere af dem er desværre kun bevaret i brudstykker. Materialet har været flækkede rørknogler, der er slebet flade og er tilspidsede i begge ender. Langs med den ene kant er med et skarpt instrument, sandsynligvis en stikkel, indridset en række tætstillede hak enten vinkelret eller skråtstillede. 3–4 stykker af disse tænder surret fast for enden af en rundstok har givet en glimrende lyster til at pilke fisk med. (Fig. 3).

Ud for Skatholm, lidt syd for Borup sø, er der ved oprensning af Værebros å fundet en lignende lystertand, der måske kan tages som et bevis for, at vore stenalderfolk fra Borup sø er søgt helt herved, fordi det rindende vand i åen har givet gode muligheder for fiskeri.

Fra bopladsens mere specielle redskabsverden har vi en benodde med tykt håndgreb, der enten har været anvendt som pren ved bearbejdningen af skind eller er brugt som kødgaffel. (Fig. 2 e). Endvidere er bevaret en såkaldt trykstock, den yderste ende af en hjortetaksgren med spidsen afskåret og afrundet. Dette redskab er sandsynligvis blevet anvendt ved den finere forarbejdning af flint. (Fig. 2 f).

Fundet fra Borup sø er kun et lille fund i sammenligning med de store vidtspændende fund fra Sydsjælland, men det giver et ret godt indblik i den primitive måde, vore forfædre engang i ældre stenalder har levet livet. Helt underlagt naturens luner har man dog forstået at skabe sig brugbare redskaber til at bjerger sig den daglige føde, og gennem jagt, fiskeri og indsamling har man formået at øse af naturens store rigdomskilder. Vort lands forhistorie er beretningen om, hvorledes mennesket i stadig

stigende tempo ved sin snille har kæmpet sig frem til bedre levevilkår, dels ved at udnytte naturens rige muligheder i stigende grad, dels ved at gøre sig uafhængig af naturens skiftende luner, og fundet fra Borup sø markerer et stadium på vejen fremad.

(Tidligere trykt i Ballerup og Omegns Museums Forenings Årshæfte nr. 2, 1947-1948. - Eftertryk med tilladelse af forfatteren og ovennævnte forening).

Grd. Karl Larsen, Solvang, Farum

Af J. K. Skov

Den 30. december 1957 afgik gdr. *Karl Larsen* ved døden på sin fædrenejård i Farum, 76 år gammel, og et virksomt liv blev hermed afsluttet.

Hans gode position på slægtsgården, som han drev med dygtighed, hans gode uddannelse og ikke mindst hans arbejdsevne gjorde ham selvskeven til mange tillids- hverv i Farum sogn, som han alle passede med trofasthed og redelighed.

Men når vi omtaler ham her, er det for at ære og bevare mindet om ham som lokalhistoriker, hvor han har gjort en indsats, som rækker langt ud over, hvad man kunne vente af en så travl og optaget mand; især når man tager i betragtning, at hovedmængden af hans lokalhistoriske studier er udført, efter at han fyldte 60 år.

I 1942 blev han amtsformand i Foreningen til bevarelse af danske slægtsgårde, og i 1946 medlem af bestyrelsen for Frederiksborg amts historiske samfund. I slutningen af 1940'erne arbejdede han på at skrive sit sogns historie og gjorde følgelig et stort arbejde med at finde materiale dertil på arkiverne i København. Farum kommune har bekostet manuskriptet maskinskrevet.

Den 1. april 1952 blev han udnævnt til Ridder af Dannebrogordenen.

Til det sidste var han optaget af sit historiske arbejde med aldrig svigtende energi og sikkerhed; et smukt bevis på, at åndeligt arbejde holder sin mand i form langt op i årene.

Historisk Forening for Værløse Kommune er ham taknemlig for godt samarbejde og for det smukke eksempel han viste med sit historiske arbejde, hvis resultater vi glæder os til engang at se på tryk til oplysning om vekselvirkningen mellem vore sogne.

Gdr. Karl Larsen, Solvang, Farum.

Den strenge præst i Kirke Værløse

Af Vald. Møller

I det 17de århundrede havde man i Kirkeværløse et par præster, som skrev sig Bircherod, da deres slægt stammede fra Birkerød.

Da enken efter Jens Bircherod, Else Jensdatter, døde i 1701, efterlod hun sig en 14 årig datter, Eddele Margrethe Jensdatter Bircherod.

Præsten i Gladsaxe-Herløv, som havde været præst i Kirkeværløse, blev pigens formynder.

Hun fremlagde en optegnelse, som hun efter moderens tilsigelse selv havde forfattet, og som før fjendens indfald i landet havde været i forvaring i København. Der var meget metal i guld og sølv, bl. a. en sølv barselpotte, desuden tin og messing, ialt vurderet til 434 daler.

Hendes moder havde begæret, at det skulle blive reserveret hendes datter, indtil Vorherre opvakte hendes lykke i ægteskab.

I en rød, beslagen kiste, som datteren havde nøglen til, fandtes mange duge (damask), servietter, pudevår – vurderet til ialt 102 daler af to Dannekvinder. Boet androg 669 daler. Begravelsen kostede 92 daler. Til Eddeles sørgeklæder blev brugt 10 daler.

I 1691 havde Arved Svendsøn af Kirkeværløse klaget til bispem Hans Bagger (Griffenfeldts svoger) over præsten Jens Pedersen Bircherod. Der blev holdt provsteret i Herstedøster, hvor provsten Torben Christophersen boede. Arveds klagemål blev oplæst, og han vedkendte sig det.

1) var han beskyldt, idet han skulle have gravet præstens fiskedamme i skoven ud, så vandet løb bort, og fiskene døde.

Hertil sagde provsten, at den sag stod under den verdslige øvrighed, og at der skulle være dømt i den sidste tirsdag, men så var birkedommeren bleven syg.

2) var han vist hjem fra skriftestolen. Derpå svarede Jens Bircherod, at det var efter loven, fordi han nogle dage før ikke ville komme i hans hus, så han kunne forhandle med ham om hans kristendom. Han havde spurgt Arved, hvad skriftemålet var og hvad nytte han havde af at gå til alters. Arved vidste intet at svare, hvorpå Bircherod mente, at det udtrykkelig var bevist, at han ikke havde gjort loven imod.

3) Bircherod skulle have æsket ed af ham i skriftestolen, at han havde gravet i hans fiskedamme i skoven.

Mange af hans skriftebørn, som han spurgte, om de ville bedre deres liv og levned, havde svaret: Gud hjælpe mig og vær mig synder nådig. Andre sagde: Ja, sandelig – deriblandt Arved. Det var ikke alene et løfte, men en ed.

Arved Svendsøn vidste intet at svare til dette.

– Der kom endelig et brev fra bispem. Det hedder heri, at det er ham (Præsten)

ingen steds tilladt at drage de gamle i menigheden til så strikt eksamen for sig i skriftestolen, at de der skulle udelukkes for absolution, når de ej vidste at gøre rede for sig. Men vil han (Bircherod) endelig forstå loven således, da måtte jeg vel vide, om nogen i hans menighed var så grov som denne synder, han har forbudt, eller hvorfor han ikke har eksamineret de andre med lige nidkærhed. Jeg ved ej, at denne synder har handlet urigtigt mod en skriftefader, det hr. Jens ej heller tør beskyldte ham for, – da kommer hr. Jens til, som deres sjælesørger, at underrette de gamle udi deres saligheds undervisning og ej forskyde dem fra sig, når de ej kunne svare. Dem, som han finder så grove, bør han give flittig agt på og såvel hjemme hos sig selv, i deres hjem og ved degnen må han da undervise dem.

Herpå har I (Provsten) straks dette hr. Jens og Arved Svendsøn og udi tvende præsters nærværelse tilbørligen at sætte ham til rette for hans forseelse med formaning, at han ikke alene straks og uden nogen hinder indtager Arved Svendsøn til privat absolution for hans selvrådighed – og bispens ville siden tale med ham ved førstkommende synode.

Brevet oplæstes og hr. Jens' forseelse blev af provsten alvorlig foreholdt ham!

Hr. Jens lovede at efterkomme bispens skrivelse i alle måder. Arved Svendsøn gav hånd og lovede at bevise hr. Jens og embedet tilbørlig lydighed og ville gerne undervises i sin saligheds sag. De blev forligte, og Arved skulle førstkommende søndag på sognestævne afbøde *sin* forseelse, som han før på sognestævne havde begået mod hr. Jens.

Jens Bircherod søgte fra Kirkeværløse og kom til Gladsaxe-Herløv; men endnu mere fik han at gøre med sit gamle sogn.

Søndag den 7. maj 1699, da han kom fra tjenesten i Gladsaxe kirke hjem til sin præstegård, stod Kirsten fra Lilleværløse der med et lille drengbarn, ca. 1 år gl. Hun styrede lige hen mod præsten, og talte længe med ham. Præstens to karle, Niels og Jens, opholdt sig også i gården, men de kunne på grund af afstanden ikke opfatte hvad samtalen drejede sig om.

Da den lange samtale var endt, ville magister Jens rejse til sit andet sogn, Herløv, for at holde gudstjeneste der. Da satte Kirsten barnet plat ned på jorden og gik ud af gården. Præsten råbte på hende, at hun skulle tage barnet med sig; hun gik imidlertid fort og lod barnet blive liggende på jorden, hvorfor præsten sagde til karlene, at de skulle bære det ud af gården og fly hende det. Da konen gik ud af Gladsaxe by, fulgte de efter hende, satte barnet på jorden hos hende og sagde, hun skulle tage det med sig. Hun ville ikke, gik blot sin vej og lod barnet sidde. Der var ikke andet for de to karle at gøre end at tage barnet op og gå hjem til præstens med det. Der blev det så foreløbigt.

Sagen var nok den, at kvinden havde født barnet i præstegården, men senere blevet gift med dets fader. Nu ville hun anbringe det „uægte“ barn, hvor hun mente, det kunne få det bedst, altså i præstegården.

Hendes mand, Lars fra Lilleværløse, sagde meget fornuftigt på tinge, at hvor moderen er, bør barnet også være. Han, som havde været enkemand med børn, ville nu tage barnet til sig og sørge for det; men han syntes, det var hårdt at dømme fattige

folk til at erstatte hr. Jens, hvad denne havde kostet på barnet i den tid, det var hos ham – og så tilmed at skulle udrede sagsomkostningerne. Herved var dog intet at gøre: Loven måtte ske fyldest; man kunne ikke sådan placere sit afkom, hvor man ville, selv om barnet måske fik bedre pleje hos præsten end hos forældrene. Den lille, der var med på tinge (!), blev så af forældrene taget med hjem til Lilløværløse.

Disse sager fra Kirkeværløse sogn og fra Gladsaxe-Herløv sogne fik ingen indflydelse på præstens karriere. Han endte som biskop i Norge.

Det var i hin tid skik at „bytte gårde“, således at danske præster, degne, herredsfogder o. s. v. blev sendt til Norge, medens nordmænd af samme bestilling fik plads i Danmark. Det kunne hænde, at der var sogne, hvor både præst og degn var nordmænd, f. eks. i Brønshøj.

Klage over bybrønden i Ll. Værløse

Ved J. K. Skov

At man for godt et hundrede år siden ikke var så nøjeregnende, hvad hygiejnen angik, er velkendt; men selv om vi fristes til at trække på smilebåndet, når vi læser efterfølgende brev, må vi dog erindre, at man endnu ved gårde og huse kan finde brønde, hvis beliggenhed og dæksler giver grund til at antage, at overfladevand ved kraftige regnskyl kan løbe lige ned i brønden.

Lærer Knud Hansen Dahl var født på Dahlgården i 1792, søn af gdr. Hans Nielsen og Karen Nielsdatter. Læste på Jonstrup seminarium, blev gift, og efter at have været lærer i Engelstrup og måske andre steder, blev han ansat ved Ll. Værløse skole.

Hans klage over bybrønden taler for sig selv.

Ll. Værløse Skole, den 16. Juli 1848.

Til den ærede Forsamling i Lilløværløse Skole.

Ved denne Lejlighed kan jeg ikke undlade at gjøre den ærede Forsamling opmærksom paa den Uhyggelighed baade fra den moralske og den physiske side betragtet; i Henseende til den for Byen fælles Kilde.

Denne Kilde er nu i en saa usle Forfatning, at den i Mands Minde ikke har været saa slet; hvilke jeg kan bevidne som har kjendt den for hened 50 Aar siden. Man kunde næsten heraf slutte, at ligesom Folk var gaaet frem i udvortes Pragt var de gaaet tilbage i Reenlighed og Orden, og ligesom de offentlige Love i denne Henseende forhen er overholdt, bliver de nu tilsidesat.

At reent og godt Vand er et af Livets første Goder kan vist ingen nægte; hvilke ogsaa bliver erkjendt af Alle, som Exempel i Kjøbenhavn bliver der gjort Alt for at skaffe Folk dette Gode.

At opregne alle de Uteerligheder, som jeg desværre saa ofte er Vidne til der finder Sted ved denne Kilde, ville være for vidtløftig og vil derfor kuns anføre, at de smaa Børn, som ved Kilden samles, her lægger deres Ureenlighed, denne maae ved Pinde

af Børnene druknes i Kilden. Drengene finder Fornøjelse i at lade deres Urin igjennem de aabne Bredder, for derved at lave et Slags Vandfald.

En Mand fandt for godt for nogle Dage siden at lægge tvende Knipper Widier i Kilden.

Alle disse Uhumskheder maae nødvendig betage Vandet sit gode naturlige Udseende og Smag og derved blive usundt for Mennesker, hvilke ogsaa Provsten, da han var her paa Visitats, ved at nyde et Glas Vand, gjorde mig opmærksom paa, at vores Vand var meget udrikkelig, hvorimod jeg gjorde ham den Indvending, at vi havde af Naturen meget godt Vand, naar Folk i Byen vilde have det.

Dette med saa mange Uteerligheder blandede Vand maae saavel den silkeklædte Damme som den grove Arbejdsmand fordøje, til Skade for Sundheden og den moralske Fremskriden.

Om der nu ikke af Vedkommende skulde blive foranstaltet disse Mangler afhjulpet, er jeg saa fri ifølge Skole-Forordningen af 1814 at paastaae mig anvist drikkeligt og rent Vand paa anden Maade.

Ærbødigst *Dahl*

Med dette brev var sagen dog ikke løst, idet Kirkeværløse sogneforstanderskab ikke gerne har villet betale for at få ordnet forholdene. Dette viser et brev fra Københavns amt til forstanderskabet, hvor man svarer på en skrivelse fra forstanderskabet til amtet.

Til Kirkeværløse Sogneforstanderselskab.

Ved behagelig Skrivelse af 26de Septbr. sidstleden har Sogneforstanderskabet forespurgt hvorledes Omkostningerne ved Istandsættelsen af en paa Lille Værløse Bys Gade værende Vandkilde vilde være at udrede. I denne Anledning skulde jeg, efter i Sagen at have Brevvekslet saavel med Justitsraad Birkedommer Normann som med Branddirecteuren, tjenstlig meddele, at de omhandlede Omkostninger ville være at reparere paa Beboerne paa samme Maade som de øvrige communale Udgifter.

Kjøbenhavns Amts Contoir d. 13de Decb. 1848.

Tetens.

Et par gamle soldaterbreve

Ved J. K. Skov

I en gammel dokumentmappe fra Gl. Skovhavegaard i Ryget finder vi et par soldaterbreve. Det første er fra Peder Andersen, som ved sit giftemål med Ane Olsdatter blev den 3die ejer af Gl. Skovhavegaard.

Fra sin tjenestetid som soldat (vistnok 1857) sender Peder Andersen et brev med et smukt billede af Slesvig by til sine forældre i Vassingerød.

Vi gengiver her brevet med hans egen form og stavemåde:

Ekjernførde den 25. Juni.

Kjære Forældre og Søkende da jeg har modtaget eders Brev og hører I er alle ved Helsen og det samme kan I høre fra mig jeg er Gud ske Lov og Tak ved Helsen og jeg kommer Got efter Øvelserne der er mange som maa Excicere til Straf i fritim-merne vor fornøjelse er kun liden for vi har ikke andet morskab end imellem os selv her har nylig været marke i 3 Dage der gik vi tit hen om Aftenen naa vi var fri der var mest marged med Suggerkager og her var Karusseelbane med nu skal der mange af de Gamle permitteres Kromandens Peder og flere af mine Bekjenter her skal kun lige 24 Mand ved hvert Compani og naar vi har udlært bliver di halve permiteret af os og der er sluppet 45 Mand.

Og jeg hører i har været til Brylop med Neculai Liunge og i Frederiksborg til Dyr-skue og det er noget af det beste naar man kan nyde naagen Fornøjelser saa ved jeg dog i er ved Helsen her har ogsaa nylig været Marged her ovre i tre Dage og det var ganske siougt her var Caruselbane og det meste Marke var med Sukkerkager og Sviin i kan tro det er morsomt at see disse Kiøretøier her og flere Ting Vognene ere saa store og di Kjøre med fire Heste og rider paa det bageste par og di kjøre ogsaa med Hunde to Hunde kan næsten løbe lige saa stærkt med to Mennesker som et Par Heste vores Levemaade er Erter og Suppe og Batalions Forskrækkelse eller Benkevælling eller vad fanden det kaldes jeg og Ole og flere af vores Kammerater har været til Dans en Søndag Aften men vi dansede ikke noget for vi var blot inde for at see hvorledes det gik til der stod Vagt med paa Danse gulvet for eller vilde Soldater nok more Tyskerne Pigerne var ganske smukke og di gjør ogsaa meget af Soldaterne for di forstor og saa Got at gaa i tridt med dem nu vil jeg slutte min Ringe skrivelse for jeg kan ei see at skrive længere for det er Aften med mange tusind Hilsninger til eder Alle og hils Alle mine Venner og Bekjenter og hils min Farbroder og Bedstefader og jeg har nylig skrevet til Qvinderop og til Hans Jensen og til Møllerens Jens hils Karren fra Liunge og jeg taker hende for hun havde hjulpet min Søster med at skrive mig til i maa snart skrive mig til iggen og lade mig vide hvorledes det gaar med Tør-vene for det er saa ustadig Veir her over for det er den eneste Fornøils man har at høre noget hjemme fra

Level Level Level til vi sees iggen det ønskes af mig

Peder Andersen
Rekrut ved 2den Lini Infanderi
Batalion 3die Compani Nr. 62.

Det andet brev fortæller lidt om krigen i 1864, således som den nu tildrog sig og tog sig ud for den menige soldat:

(Stemplet: Fjerritslev 17/5 1864)

Til Gaardmand Peder Andersen
i Kirkeværløse
Kjøbenhavns Amt.
Aagaard den 17 Mai 1864.

Gode venner:

Eders Brev af 11te f. M. haver jeg for længe siden modtaget, og seer deraf at i er ved Hilsen det samme kan jeg Gudskelov tilmelde Eder igjen.

Vi er for længe siden rest fra Frederits som i maaske har hørt idet Fæstningen den 26 April og i de to følgende dage blev aldeles rømmet uden at Fjenden vidste noget derom før den 3die dag vi blev da sat iland paa Fyen og forblev der i nogle dage indtil vi siden reiste over land til Nyborg hvor vi da Christihimmelfartsdag blev udskibet paa Dampskibet (med Batteriet) og seilede over Kattegattet, jeg havde da den glæde at see Sjællands Kyst m. m., og omsider blev vi sat iland i Frederikshavn i Jylland imellem Skagen og Limfjorden, efter at vi havde overnattet i den omtalte Bye, marschjerede vi i nogle dage indtil vi naaede hertil.

Vi ligger nu paa den nordre side af Limfjorden paa Væstkanten af Jylland omtrent en 20 Miil fra Frederikshavn hvor vi blev sat iland. Fjenden staaer paa den søndre side af Limfjorden men i disse dage kan vi være rolig for dem da vi har en Maanedes Vaabenstilstand.

Det kommer nu an paa om vi skal faa Fred deraf eller vi skal paa den igjen.

Her er forresten ikke meget værd at ligge det er en meget Mager Egn men vi har det ellers got da vi ikke har megen Tjeneste at udføre.

Jeg har ellers ikke videre nyheder at meddele Eder denne gang hvorfor jeg nu vil slutte og beder at modtage en kjærlig Hilsen og at hilse min Morbroder og Kone og Anders Olsen og Margrethe fra

eders hengivne Ven
Carl Hansen
Constabel 70 ved 3die Batteri (Stein).
Jylland.

Indtegnede medlemmer 1949–1958

Af disse 228 medlemmer er 48 udgået ved dødsfald, bortrejse eller af andre grunde.

(Postadr.: pr. B = pr. Ballerup, pr. H = pr. Hareskovby og pr. V = pr. Værløse).

- Amstrup, Ellen, fru, Whitehouse, Ballerup.
Andersen, Meta, centralbest., Ledøje pr. B.
– , fru, Skovhus, Nørreskov pr. V.
– , fru, Rosenvængets allé 19, Kbhvn. Ø.
– , Einer, gdr., Vindekilde, Søsøm pr. Veksø.
– , Viggo, gdr., Annexgd., Kr. Værl. pr. V.
– , Anders N., fhv. gdr., Stavnholt pr. Farum
– , Laurits, fhv. gdr., pr. V.
– , Einar, husejer, Kr. Værløse pr. V.
– , Aase, kontorass., Hjortholms allé 2, 2.,
Kbhvn. NV.
– , Edith og Poul, Bybrøndstræde, Kirke
Værløse pr. V.
– , Børge og Ulla, overass., Lyngparken 5
pr. Lyngby
– , Aug. H., skoleins., Fiskebækvej 13, pr. V.
– , Sv., teatermaler, Kr. Værløse pr. V.
– , Carl, vognmd., Højeloftsvej 17 A pr. V.
Andersson, Ad., malerm., Bygaden 17 pr. V.
Andreasen, Jørgen, tilskærer, Gl. Åvej 60
pr. H.
Beck, Aksel, læge, Skandrups allé 21 pr. H.
Bentzen, E. M., frk., Lindevej 51 pr. H.
Bjørn-Jensen, Chr., hr., Falkoner allé 80,
Kbhvn. F.
Brandt, Mogens, murerm., Weiersøev. pr. H.
Buchwald, E., kgl. Skovrider, Syvstjernen
pr. H.
Bülow, Vivi, keramik, frk., Skovmose allé 71
pr. H.
Bøgeholdt, Else, fru, Bringehusene 4, Jonstrup
pr. B.
Christensen, Olga, frk., Smedegade 9, Kr.
Værløse pr. V.
– , John F., gdr., Jomfrubakken pr. V.
– , Anders, hr., Smedegade 9, Kr. Værløse
pr. V.
– , Chr., fhv. landbr.best., Skovbovænget 107
pr. H.
– , Karen, sygeplejerske, Smedegade 9, Kr.
Værløse pr. V.
– , Elo, underform., værket v. Sønderø pr. B
Christiansen, O. Lindskov, pastor, Kr. Værløse
pr. V.
– , Orla, skovløber, Ryget pr. V.
– , Th., skovløber, Ryget pr. V.
Damsgaard-Sørensen, B., arkitekt, Mosevej 3
pr. V.
– , Ove, landb.kand., Ballerupvej 37 pr. V.
Drews, Fr., kunstmaler, Jyllinge pr. Roskilde.
Drewsen, Anna, frk., Bakkely, Ganløse pr.
Måløv.
– , Johs., gdr., Bakkely, Ganløse pr. Måløv.
Enkegaard, Frede, sem.lærer, Præstevænget 13,
Ballerup.
Erlandsen, Erland, urmager, Viktoriagade 6,
Kbhvn. V.
Falkow, Chr., civiling., Gl. Skovhave, Ryget
pr. V.
Fisker, Sv., inspektør, Kollekolle pr. V.
Fich, Paul, prokurist, Kochsvej 9, 2., Kbh. F.
Frandsen, E., forr.best., Kr. Værløse pr. V.
Frogne-Knudsen, E., løjtn., Frognebo pr. V.
Gade, Arne, skoleinsp., Poppelallé 3 pr. H.
Gentofte Kommunebibliotek, Øregårds allé 7,
Hell.
Gladsaxe Kommunebibliotek, Gladsaxevej 111,
Søborg.
Glostrup Kommunebibliotek, Kildevældets allé
2, Glostrup.
Glyb, Chr., handelsgartn., Rødegaard pr. H.
Graaskov, Har., sekr., cand. polit., Skovbo-
vænget 107 pr. H.
Grünfeld, Ths., sem.lærer, Jonstrup pr. B.
Grøn, A. P., sognef., Fiskebækvej 8 pr. V.
Gudmand, K. og G., frkn., V. Voldg. 14, 3.,
Kbhvn. V.
– , Søren, Lrs., V. Voldg. 14, 3., Kbhvn. V.
Gædeken, Ellen, fru, Skovgaardshallé 8 pr. V.
Hammershøj, Chr., bankass., Syvstjerne-
husene 35 pr. V.

- Hammershøj, Erik, installatør, Vangedevej 61 E pr. Gentofte.
- Hansen, Poul, arb.fm., Haveskovpavillonen pr. H.
- , Poul Ejnar, arbm., Marieallé 10 pr. H.
  - , N. O., bygn.insp., Gadekærsvvej 4 pr. V.
  - , Lars Børge, cand. polit., Mølletofte 17, Lyngby.
  - , Sophie, fru, Kollekolle pr. Vig.
  - , J. P., klejnsmed, Ll. Værløse 86 pr. V.
  - , Poul, klejnsmed, Hasselvej 2 pr. V.
  - , Ølund, kunstmaler, Kr. Værløse pr. V.
  - , Carl R., købm., Slagelsegade 14, Kbh. Ø.
  - , Sigvard, lektor, Lindholmsvej 8, Næstved.
  - , V. Halskov, skovrider, Gøddinggaard, Randbøl.
  - , C. O. V., statsskovf., Gammelgårdsvej 25, Farum.
  - , Knud, tømrer, Kildebakken, Kr. Værløse pr. V.
  - , P. Juul, tømrerm., Egehøjgd., Bregnerødvej, Birkerød.
- Harm, H., vognm., Birkedalsvej 29 pr. V.
- Hartmann, C., installatør, Hulgårdsvej 67, Kbhvn. F.
- Hasselager, Inger, civiling., frk., Moseskrænten 45, Søborg.
- Hauch, Chr., fhv. sem.lærer, Jonstrup pr. B.
- Helander, Anita og Jorma, Skovmoseallé 71 pr. H.
- Hembo, Ole, kontorass., Randrupvej 23, Kbh. Valby.
- Henriksen, Herdis, fru, Bygaden 14, Kr. Værløse pr. V.
- Hesselkilde, Palle, kontorass., Birkegd., Kr. Værløse pr. V.
- Hinrichsen, A., civiling., Skovallé 7 pr. H.
- Jacobsen, Dagmar, fru, Kr. Værløsevej 5, st. pr. V.
- , Marg., fru, Birkevang 38 pr. V.
  - , Ole, kemigraf, Stouenborgvej 10, pr. V.
  - , Ein., komm.lærer, Fiskebækvej 8 pr. V.
  - , Rud., kunstmaler, Ryget pr. V.
  - , Poul E., sem.lærer, Jonstrup pr. B.
- Jeilsø, O., Mimersgade 62, Kbhvn. N.
- Jensen, Henn. arbm., Højeloftsvej 2 pr. V.
- , Aage S., elektr.mek., Borgbjergvej 32, 2., Kbhvn. K.
  - , M., former, Møllehuset, Jonstrup pr. B.
  - , Karen, fru, Stationsvej 65, 3., Ballerup.
  - , Nielsine, fru, Tibberupallé 4 pr. H.
- Jensen, Eleonora, frk., Skandrupallé 9 B pr. H.
- , Kristine, frk., Fruegd., Kr. Værløse pr. V.
  - , Carl, gdr., Fruegd., Kr. Værløse pr. V.
  - , Otto, handelsgartner, Kr. Værløse pr. V.
  - , P. Nordahl, kriminalbetj., Engparken 2, Esbjerg.
  - , Carl, købmand, Kr. Værløse pr. V.
  - , M., manufakturh., fru, Hareskovvej 307 pr. H.
  - , Arne, sporvejsfunkt., Astrupvej 77, Kbh. S.
- Jeppesen, G., maskinm., Svanevej 3, Roskld.
- Johannesen, Alfr., tømrerm., Højeloftsvej 1 pr. V.
- Johnsen, V. og G., Vanløseallé 11, 1., Kbhvn. F.
- Jørgensen, Laur., Fensmarksg. 63, Kbh. N.
- , Otto, forpagter, Notholm, Knardrup pr. Måløv.
  - , Torkild, papirarb., Højelundsv. 20 pr. V.
- Kirkegaard, K., eksp.sekr., Skovgaardsallé 20 pr. V.
- Kjeldsen, H., civiling., Skovmoseallé 51 pr. H.
- Klog, A., dir., Tornhegn, Ll. Værløsevej pr. V.
- Kondrup, Alf, slagterm., Skovgaardsallé 17 pr. V.
- Krak, Amon Kjøller, maskinm., værket v. Søndersø pr. B.
- Kringelbach, kredslæge, Tornhegn, Ll. Værløsevej pr. V.
- Landsarkivet for Sjælland m. m., Jagtvej 10, Kbhvn. N.
- Larsen, Aage, depotarb., Kr. Værløse pr. V.
- , Lyra, fru, Kr. Værløse pr. V.
  - , Karl, fhv. gdr., Solvang, Farum.
  - , Peder, kunstmaler, pr. V.
  - , Max, laborant, Vigerslevallé 118, Kbh. V.
  - , Evald J., maskininsp., Ny Vestergdrsv. 3 pr. V.
  - , Hj., fhv. sem.lærer, Skovbovænget 33 pr. H.
  - , Evald, skovløber, Kulhusene pr. V.
  - , Lars, urnager, Domus, Kr. Værløse pr. V.
  - , Ejvind, viceskoleinsp., Ballerupvej 48 B pr. V.
- Lassen, Karin, fysioterapeut, frk., Stationsvej 6, Farum.
- Lauritsen, Anna, fru, Jonstrupvej 26, Ballerup.
- Laustsen, V. G., sem.lærer, Nyvej 21, Ballerup.
- Lindberg, Otto, sem.lærer, Jonstrup pr. B.

- Lorentzen, Karen, fru, Stenosgade 5, Kbh. V.
Lund, Sv., bankbestyrer, Poppelallé 68 pr. H.
Lundqvist, Folmer, gasværksbest., Nordvestgas
pr. H.
- Madsen, Hakon, toldklarerer, Sønderengen
151, Søborg.
- le Maire, Louis., prof., dir., Vagtelvej 48,
Kbhvn. F.
- Mathiasen, G. P., lærer, Skovgårdsallé 8, st.
pr. V.
- Meinertz, Ansgar, Skovbovænget 98 pr. H.
Mikkelsen, Alisa, Gaardfæstevej 1, Kbh. S.
Mogensen, J., Sadelmager, Kr. Værløse pr. V.
Mortensen, Verner, arbm., Ringvej B 4 nr. 21
pr. H.
– , Ib, bibliotekar, Højelundshusene 61 pr. V.
– , Karen Seierøe, fru, Langemosevej 12
pr. Bagsværd.
- Morville, A., sem.forst., Jonstrup pr. B.
Moth-Lund, Poul, redaktør, Lindevej 49
pr. H.
- Müller, Astrid Warberg, forfatterinde, Bakke-
vej 12 pr. H.
- Møller, Tine, fru, Mosevej 9 pr. V.
– , D. Skafte, vognm., Rosenvænget 18,
Allerød.
- Neerdal, Johs., arbm., Ballerupvej 19 pr. V.
Nielsen, Hans Lind, Lindevej 5 pr. H.
– , Jeppe Juul, Skovmoseallé 60 pr. H.
– , H. Krarup, eksp.sekr., Alfr. Sørensenvej
7, Farum.
– , Poul Chr., forstkandidat, Folehavevej 21,
Hørsholm.
– , fru, Kong Georgsvej 81, Kbhvn. F.
– , Anne Marie, fru, Tornhegn, Ll. Værløse-
vej pr. V.
– , Sigrid, fru, Birkevang 37 pr. H.
– , Fr., gdr., Birkegd., Kr. Værløse pr. V.
– , Niels P., gdr., Ebogd., Karlebo pr. Hiller.
– , Hans, gartner, Jonstrupvang 12 pr. B.
– , Hans, guldsmed, Åkandevej 12 pr. V.
– , Ch. H., isenkr., Marbjergvej 22, Kbhvn.,
Brh.
– , Bent, kontorist, Gerbrandsvej 14, 2.,
Kbhvn. S.
– , Karl K., kulsvier, Kr. Værløse pr. V.
– , Niels L., landpostbud, Birkedalsvej 19
pr. V.
– , Henning, maskinarb., Gladsaxevej 174,
Søborg.
- Nielsen, Viggo, maskinarb., Hvidkildevej
32 A, 3., Kbhvn. F.
– , Sofus, overass., Skandrup allé 11 pr. H.
– , Lars, overlærer, Kerteminde.
– , Niels, produkthandler, Birkedalsvej 15
pr. V.
– , Schmidt, sem.lærer, Jonstrup pr. B.
– , Nielsen, Hans, tømrer, Skovgårds allé 11
pr. V.
– , Ole, vurderingsmd., Kr. Værløse pr. V.
Nielsen, Knud, komm.lærer, Stenmaglevej 31,
Kbhvn., Brh.
– , Harald, vurderingsmd., Birkedal, Kr.
Værløse pr. V.
- Nissen, E. A., sekretær, Ny Vestergårdsvej 6
pr. V.
- Norspang, Else, fru, Skovkrog, Farum.
- Olsen, Preben, Kr. Værløse pr. V.
– , Karen, frk., Ganløse Ore pr. V.
– , Ruth, frk., sygeplejeboligen III 26, Heller.
– , L. W., gdr., Ny Vestergd., pr. V.
– , Peter K., fhv. gdr., Højbakkehus pr. V.
– , Einár, maskinist, Skovmose allé 10 pr. H.
– , A. P., pens. overpostbud, Bøllegårds allé
25, Kbhvn.
- Ougaard, A. J., fhv. skoleinsp., gl. skole pr. V.
- Panduro, civiling., Hareskovby.
- Pedersen, B. Wium, gartner, Jonstrupvang
pr. B.
– , H. Wium., handelsgartner, Jonstrupvang
pr. B.
- Petersen, Anna J., fru, Skovgårds allé 20
pr. V.
– , Johanne, fru, Kongshøj, Slangerup.
– , Poul, gdr., Mosegård pr. V.
– , Hans, lærer, Skovmose allé 31 pr. H.
– , H. C. T., o.telegrafm., Parkstykket 6, 3.,
Kbhvn., Brh.
- Pyndt, Henning, assistent, Skovgårds allé
14, st. pr. V.
- Rasmussen, N., frk., Mosevænget 8 pr. H.
– , Sv., fhv. lærer, Poppel allé 8 pr. H.
– , Poul, o.toldass., Ballerupvej 52 pr. V.
- Reiff, Johs., sem.lærer, Jonstrup pr. B.
- Rosendal, S. N., fuldmægtig, Kjeldsgårdsvej 6
pr. H.
- Rohde, Gunnar, lærer, Nyvangen 10, Baller.
Rymose, H., fabrikant, Nyvangen 6, Baller.

- Rørdam, Bent, prokurist, Hakonsvej 13,
Bagsværd.
- Saltoft, Børge, programsekr., Sigmundsvej 5,
Bagsværd.
- Sandbæk, Anna, fru, Ballerupvej 25 pr. V.
– , Else, frk., Ballerupvej 25 pr. V.
- Sarvig, Edv., kunstmaler, Kr. Værløse pr. V.
- Schiøth, Kamp, redaktør, Dr. Olgasvej 47,
Kbhvn. F.
- Schmidt, Anne Marie, fru, Poppel allé 11
pr. H.
- Schou-Andersen, H., komm.lærer, Ll. Værløse-
vej 82 pr. V.
- Seehusen, Eva, fru, Hejrebakkevej 14 pr. V.
- Simonsen, Eleonora, fru, Værløsestræde 6–8
pr. V.
- Skjoldager, Ingeborg, frk., Fiskebækvej 14
pr. V.
- Skov, J. K., maskinmester, Sønderløse pr. B.
- Slagslunde-Ganløse sognebibliotek, Ganløse pr.
Måløv.
- Spange, Olaf, fhv. kontorchef, Højelunds-
husene 34 pr. V.
- Svendsen, Anker, hr., Ungarnsgade 25,
Kbhvn. S.
- Sørensen, E. og S., Skovbovænget 59 pr. H.
- Sørensen, S. Møller, fængselspræst, Bülowsvej
26, Kbhvn. V.
- , Edv., husejer, Kr. Værløse pr. V.
- , Kaj Øgaard, red., Hareskovvej 261 pr. H.
- Thomsen, Jens, lærer, Bøndernes Hegn,
Bagsværd.
- Thorsen, Carl Joh., statsaut. revisor, Olympia-
vej 49, Kbhvn. S.
- Togeby, Sig., red., cand. mag., Ammundsens-
vej 68, Lyngby.
- Vigenberg, B., Tatol, Ll. Værløsevej 8 pr. V.
- Vognsen, Th., lotterikollekt., Mimergade 3,
Kbhvn. N.
- Værløse kommunes bibliotek, Fiskebæk. 15
pr. V.
- Wahlberg, Henny, fru, Syvstjernehusene 14
pr. V.
- Winther, Anker B., hr., Skovgårds allé 4 pr. V.
- Wolffsen, H., sem.lærer, Kulsvierparken 153
Lyngby.
- Østerby, Fr., maskinpasser, Højeloftsvej 26
pr. V.
- Østergaard, Jens, tømrer, Stationsvej 6 pr. V.
- Østerø, Henning, hr., Søvej 32 pr. V.

Indholdsfortegnelse til 1. række

	Side
1949.	
Chr. Hauch: Jorden under vore fødder	9
Karl K. Nielsen: En kvindegrav fra Værløse flyveplads . .	13
1950.	
Knud A. Larsen: Vej og bygd i fortids dage	5
Knud Nielsson: Jonstrup vandmølle	10
1951.	
Knud Nielsson: Værløse kirke	4
Karl K. Nielsen: Stednavne omkring Lille Værløse .	15
1952.	
Karl K. Nielsen: Omkring den historiske samling	3
Karl K. Nielsen: Oldtidsminderne i Værløse sogn	7
Karl K. Nielsen: Udgravning af kælder på slagtermester Kondrups ejendom i Lille Værløse	22
1953.	
Karl K. Nielsen: Indvielse af de historiske samlinger	4
Karl K. Nielsen: Beretning over udgravning af bronzealderhøj på Lundsbakke, matr. nr. 28 a i Kirke Værløse	5
Karl K. Nielsen: Historisk Forenings udgravning i Farum Lillevang	11
Th. Vognsen: Samarbejde og fælles mål	14
1954.	
Knud Nielsson: Gravminder i Værløse kirke	5
Karl K. Nielsen: Fund fra Sønderløse	13
1955.	
H. Wolffsen: Jonstrup Statsseminarium	6
Lars Nielsen: Sofie Fiskebæk	11
1956.	
Karl K. Nielsen: Undersøgelser i Værløse kirke 1956 . .	5
Karl K. Nielsen: En udgravning på Værløse kirkegård . .	15
1957.	
Karl K. Nielsen: Værløse kirke	5
Karl K. Nielsen: Møntfundene i Værløse kirke	8
Vald. Møller: Ildebranden i Lille Værløse	12
J. K. Skov: Soldaterbreve	13
J. K. Skov: Et godt skudsmål	15
1958.	
H. Graaskov: Værløse-egnens Skalk	6
Karl K. Nielsen: Hvorfor samler man på potteskår?	9
Knud A. Larsen: En jægerboplads ved Borup sø	13
J. K. Skov: Karl Larsen, Solvang, Farum	20
Vald. Møller: Den strenge præst i Kirke Værløse	22
J. K. Skov: Klage over bybrønden i Ll. Værløse	24
J. K. Skov: Et par soldaterbreve	25